

**URZĄD MIASTA I GMINY
BUSKO-ZDRÓJ**

ul. A. Mickiewicza 10, 28-100 Busko-Zdrój
www.busko.pl, e-mail: urzad@umig.busko.pl

**RAPORT Z MONITORINGU REALIZACJI
STRATEGII ROZWOJU
MIASTA I GMINY BUSKO-ZDRÓJ
NA LATA 2015-2025**

Za okres od 01.01.2018 r. do 31.12.2019 r.

Akceptuję:

BURMISTRZ

mgr. Waldemar Sikora
Burmistrz Miasta i Gminy Busko-Zdrój

OPRACOWAŁ

*Wydział Rozwoju Strategicznego Inwestycji i Drogownictwa
Urzędu Miasta i Gminy w Busku Zdroju*

Grudzień 2020 roku

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	3
II. METODOLOGIA PRZEPROWADZENIA MONITORINGU i EWALUACJI STRATEGII	4
III. ANALIZA WSKAŹNIKÓW PORÓWNAWCZYCH.....	5
IV. ANALIZA WARTOŚCI OSIĄGNIĘTYCH WSKAŹNIKÓW MONITORINGU W ODNIESIENIU DO POSZCZEGÓLNYCH CELÓW	12
VI. PODSUMOWANIE / WNIOSKI.....	67
VI. ZAŁĄCZNIKI	69

I. WSTĘP

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2015-2025 została przyjęta Uchwałą Rady Miejskiej w Busku-Zdroju Nr III/25/2014 z dnia 30 grudnia 2014 r. Przedmiotowy dokument wyznacza strategiczne cele rozwoju Gminy do roku 2025. Ze względu na potrzebę, konieczne było podjęcie prac nad aktualizacją strategii rozwoju. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój została zaktualizowana, dostosowana do perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014 - 2020 i przyjęta **Uchwałą Rady Miejskiej w Busku-Zdroju Nr XXII/300/2016 z dnia 20 października 2016 r.**

Dokument ten, uchwalony i zatwierdzony, nie jest dokumentem zamkniętym, ponieważ dotyczy szeroko rozumianego rozwoju miasta i gminy, procesu jak najbardziej dynamicznego, sam musi podlegać aktualizacji. Zmiany zachodzące w Gminie Busko-Zdrój i jej otoczeniu, we wzajemnie powiązanych sferach: gospodarczej, społecznej, przyrodniczej i cywilizacyjnej, narzucają konieczność nieustannego monitorowania oraz weryfikacji postawionych w Strategii celów oraz sposobów ich realizacji. Niezbędnych do tego informacji mają dostarczyć okresowe raporty z realizacji strategii, których zasadniczym zadaniem jest zobrazowanie stopnia realizacji celów przyjętych w strategii, a co za tym idzie zobrazowanie postępu Gminy i Miasta Busko-Zdrój na drodze do realizacji przyjętej misji i wizji. Zawarte w raporcie informacje mają ułatwić ocenę stopnia realizacji przyjętych w strategii celów, uświadomić istniejące wciąż problemy oraz pobudzić do większej troski o działania na rzecz rozwoju naszej Gminy i Miasta.

Doświadczenia związane z monitorowaniem strategii z poprzedniego okresu obowiązywania, głównie w zakresie możliwości pozyskiwania danych, ich kompleksowości i wiarygodności, jak również uwarunkowania społeczno-gospodarcze wpłynęły na dobór wskaźników.

Niniejszy Raport z monitoringu realizacji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2015-2025 stanowi opracowanie zawierające informacje na temat postępu, jaki osiągnięto w latach od 01.01.2018 r. do 31.12.2019 r. w zakresie realizacji celów i priorytetów założonych w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój.

W poniższym opracowaniu posłużono się danymi wewnętrznymi UMiG Busko-Zdrój, danymi jednostek mu podległych, danymi GUS, danymi Powiatowego Urzędu Pracy

w Busku-Zdroju oraz danymi pozyskanymi z Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A i podmiotów uzdrowiskowych działających na terenie gminy.

Opracowany Raport z monitoringu realizacji Strategii:

- dostarcza informacji na temat sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Busko-Zdrój i jej pozycji konkurencyjnej jako podstawy do podejmowania decyzji zarządczych w zakresie ustalania priorytetów rozwojowych i alokacji środków na rozwój i inwestycje
- służy badaniu i ocenie sposobu oraz efektywności dążenia do założonych celów oraz poziomu ich osiągnięcia. Informacje, na podstawie których opracowany został przedstawiony raport, pozyskano od podmiotów gromadzących dane niezbędne do monitoringu wskaźników strategii.
- służy zapewnianiu zgodności realizowanej w Gminie Busko-Zdrój polityki rozwoju (podejmowanych działań i inwestycji) z celami rozwoju,
- służy również obserwacji występujących trendów i zjawisk zachodzących w otoczeniu zewnętrznym tak, aby móc przygotować właściwe narzędzia i instrumenty wspierające rozwój Gminy Busko-Zdrój.

II. METODOLOGIA PRZEPROWADZENIA MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, która pozwala na diagnozowanie ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzaniu niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń. Ewaluacja natomiast ma za zadanie sprawdzenie czy w wyniku podejmowanych działań powstały spodziewane rezultaty oraz czy przełożyły się one na realizację wyznaczonych celów. Zakres monitoringu i ewaluacji Strategii wyznaczają określone w niej cele szczegółowe, działania priorytetowe oraz zaplanowane przedsięwzięcia. Monitoring Strategii prowadzony jest w zakresie finansowym oraz rzeczowym.

Za wdrożenie Strategii odpowiedzialny jest Burmistrz Miasta i Gminy Busko-Zdrój, natomiast za prowadzenie monitorowania i ewaluacji Zespół ds. Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój na lata 2015-2025, powołany na etapie opracowywania Strategii Zarządzeniem Nr 85/2014 Burmistrza Miasta i Gminy Busko-Zdrój z dnia 10.07.2014 r.,

które zmieniono zarządzeniami: Zarządzeniem Nr 72 Nr 85/2014 Burmistrza Miasta i Gminy Busko-Zdrój z dnia 23.04.2018 r. oraz Zarządzeniem Nr 262/2019 Burmistrza Miasta i Gminy Busko-Zdrój z dnia 14.11.2019 r. Zespół składa się (dane z listopada 2020 r.) z 12 członków będących pracownikami Urzędu Miasta i Gminy Busko-Zdrój oraz z 12 przedstawicieli kluczowych dla rozwoju Miasta i Gminy partnerów z sektora społecznego, gospodarczego i publicznego.

Niniejszy raport, przedstawia analizę procesu realizacji celów obranych przez Gminę Busko-Zdrój w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy w okresie od 01.01.2018 r. do 31.12.2019 r., wskazuje tym samym na zachodzące przemiany i tendencje rozwoju oraz dokonuje w pewnym stopniu oceny realizacji zapisanych w strategii celów.

III. ANALIZA WSKAŹNIKÓW PORÓWNAWCZYCH

W celu skutecznej ewaluacji Strategii niezbędne są dane umożliwiające przeprowadzenie oceny. W tym celu wskazano szereg wskaźników porównujących sytuację w Busku-Zdroju ze średnią dla województwa oraz dla Polski.

Wskaźniki dotyczą ogólnych zmian podstawowych wartości, które zaszły w trakcie realizacji Strategii. Możemy zaliczyć do nich m.in. liczbę mieszkańców gminy czy też liczbę podmiotów gospodarczych działających na jej terenie - wybrano te wartości, które da się wyrazić liczbowo. W tabeli 1 wskazane zostały również wartości pożądane na koniec roku 2024.

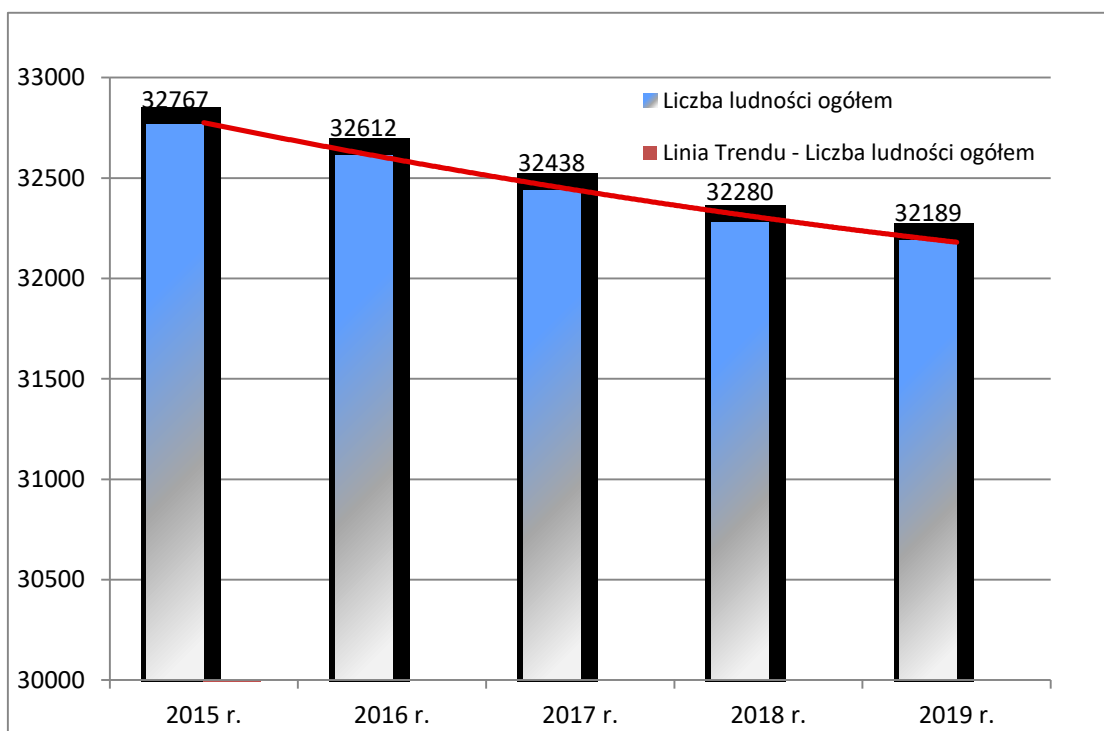
Porównania sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy na przestrzeni lat 2015 - 2019 dokonano w oparciu o następujące wskaźniki:

- Procent ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do ludności ogółem;
- Migracja na pobyt stały;
- Wskaźnik bezrobocia;
- Przyrost naturalny;
- Ilość zarejestrowanych przedsiębiorców na 1000 mieszkańców;
- Dochód własny budżetu gminy na 1 mieszkańca;
- Stopień skanalizowania gminy;
- Stopień zwodociągowania gminy;
- Stopień zgazyfikowania gminy;
- Procent dochodów budżetu przeznaczanych na inwestycje
- Wielkość dochodów budżetowych przeznaczonych na inwestycje na 1 mieszkańca

Wartości wskaźników ustalono w oparciu o dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, dane z Powiatowego Urzędu Pracy oraz statystykę własną Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju.

Wykres nr 1. wskazuje, iż najwięcej osób zamieszkiwało gminę w 2015 r. i jest to 32 767 osób. Najniższa liczba osób w analizowanym okresie zamieszkująca Gminę Busko-Zdrój występuje w 2019 r. i jest to 32189 osób. W latach 2015-2019 odnotowywany jest rokroczny, niewielki spadek liczby mieszkańców. W przeciągu 5 lat (porównując rok 2015 oraz 2019 rok) ubyło 578 osób.

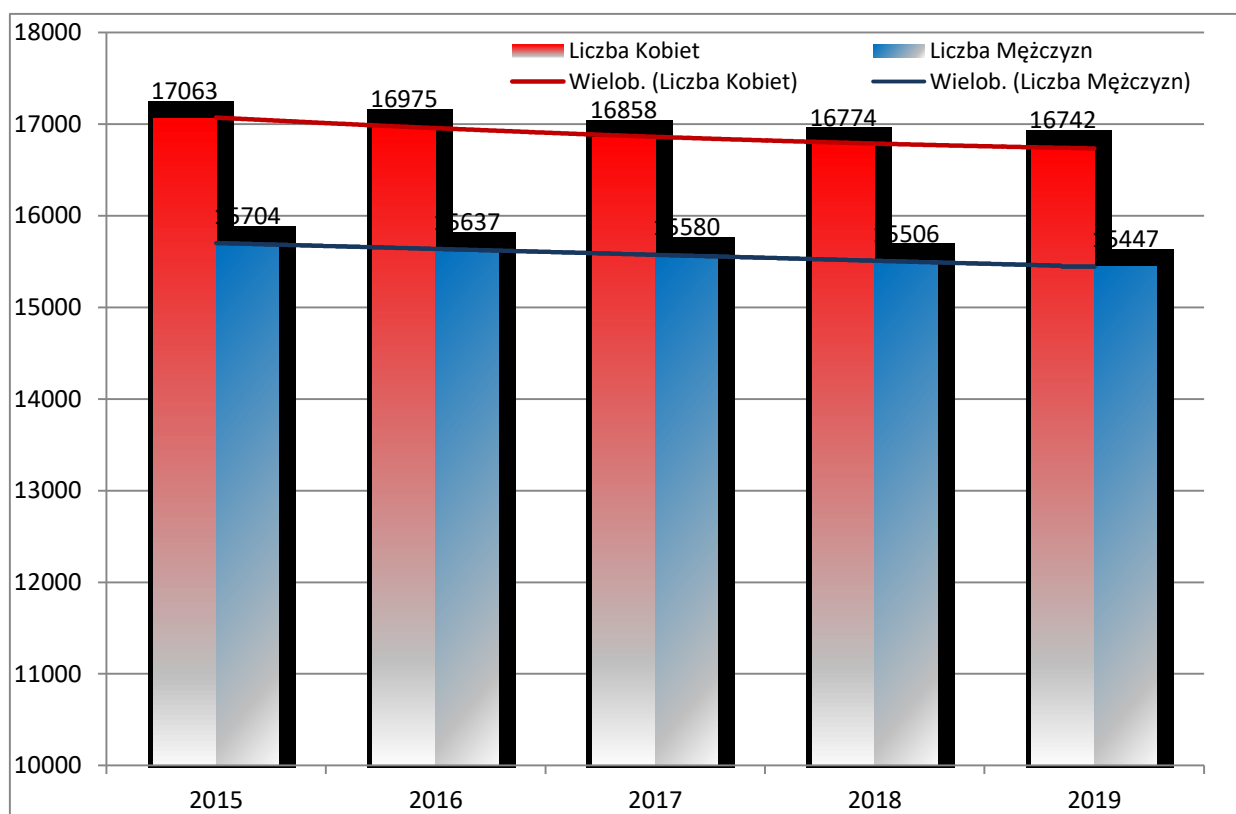
Wykres 1. Liczba mieszkańców Miasta i Gminy Busko – Zdrój w latach 2015 – 2019 ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, listopad 2020

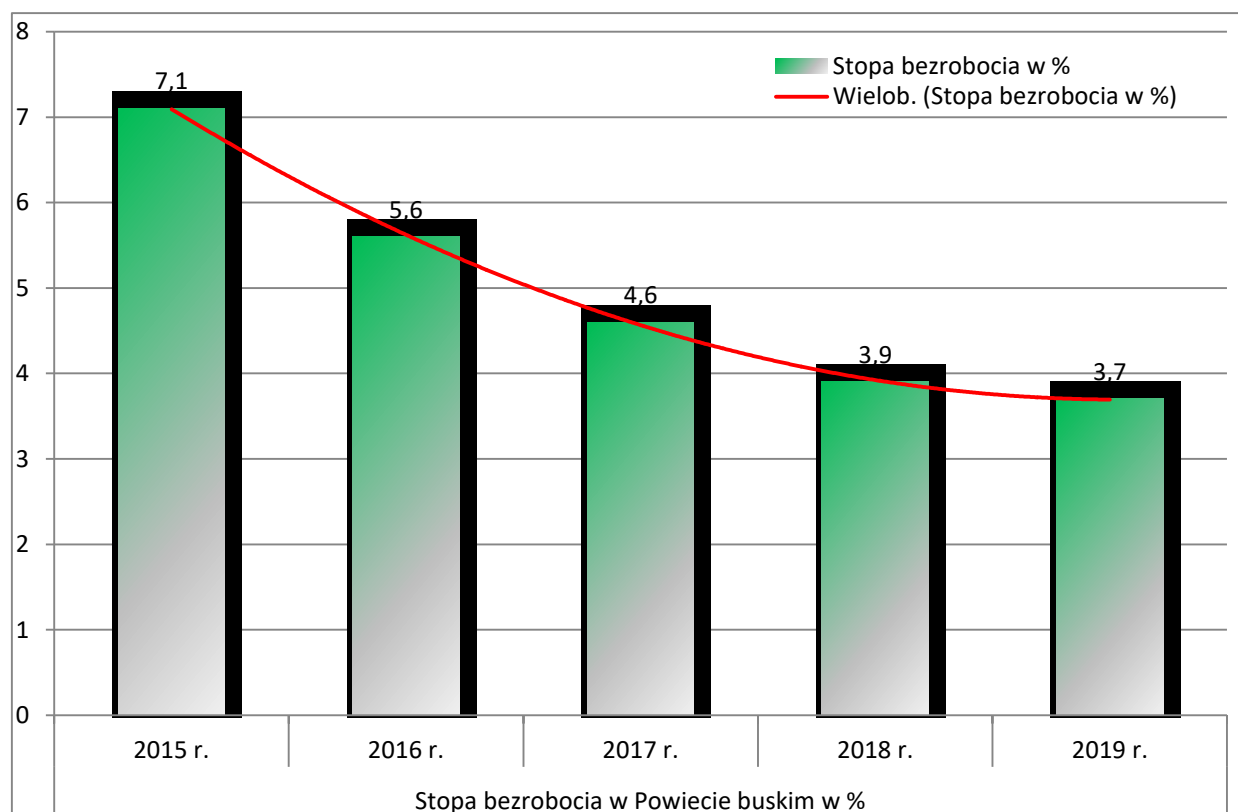
Dane obrazujące liczbę mieszkańców Miasta i Gminy Busko-Zdrój w podziale na płeć przedstawia Wykres nr 2. Z danych statystycznych wynika, iż w latach 2015 – 2019, ponad połowę mieszkańców Gminy Busko-Zdrój stanowiły kobiety (52,1% w 2019 r.). W minionym pięcioleciu największa przewaga liczby Kobiet miała miejsce w 2015 r. i wynosiła 1 359 Kobiet (liczba Kobiet w 2015 r. 17 063), najmniejsza przewaga liczby Kobiet miała miejsce w 2018 r. i wynosiła 1 268 Kobiet (liczba Kobiet w 2018 r. 16 774). W przeciągu pięciu analizowanych lat (porównując rok 2015 oraz 2019 rok) w Gminie Busko-Zdrój ubyło 321 Kobiet oraz 257 Mężczyzn.

Wykres 2. Liczba mieszkańców Miasta i Gminy Busko-Zdrój w latach 2015 - 2019 według płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, listopad 2020

Wykres 3. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Powiecie buskim na przestrzeni lat 2015-2019
[w %]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Busku-Zdroju, listopad 2020

Na przestrzeni lat 2015-2019 odnotowuje się w Gminie Busko-Zdrój rok roczny spadek stopy bezrobocia rejestrowanego. Z 7,1% w 2015 r do 3,7% w 2019 r., kiedy to osiągnął on najniższą wartość w ostatnich pięciu latach. Biorąc pod uwagę ostatnie pięć lat stopa bezrobocia rejestrowanego spadła o 3,4 punkty %.

Niniejszy raport obejmuje okres za lata 2018-2019, niemniej jednak podkreślić należy, że warunki pandemii COVID-19 z roku 2020, mogą znacząco wpłynąć na przedstawione tendencje i wartości wskaźników, zwłaszcza w zakresie wskaźników dotyczących rynku pracy – bezrobocia w kolejnych latach. Okres lockdownu spowodował czasowe zamknięcie wielu branż, co zapewne przyczyniło się do wzrostu bezrobocia w Gminie Busko-Zdrój.

Tabela 1. Ogólne wskaźniki monitorowania

LP	NAZWA WSKAŹNIKA	Wartość wskaźnika dla Gminy Busko-Zdrój na:					Wartość wskaźnika średnia ogółem dla województwa na koniec	Wartość wskaźnika średnia ogółem dla kraju na koniec	Źródło informacji	Pożądana wartość wskaźnika	
		31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	2019r.	2019r.		31.12.2024	
1.	Liczba ludności ogółem	32 767	32 612	32 438	32 280	32 189	1 233 961	38 382 576	www.stat.gov.pl	-	
	Liczba ludności ogółem - w tym Kobiety	17 063	16 975	16 858	16 774	16 742	632 297	19 815 524	www.stat.gov.pl	-	
2.	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w [%] ludności ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	16,6	16,3	16,3	16,1	16,2	16,5	18,1	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
		w wieku produkcyjnym	61,5	61	60,4	59,8	59,1	59,09	60,00	www.stat.gov.pl	-
		w wieku poprodukcyjnym	21,9	22,7	23,3	24,1	24,7	23,7	21,9	www.stat.gov.pl	Więcej niż 21 %
3.	Migracje na pobyt stały – saldo migracji na 1000 osób	-0,9	-2	-1,2	-1,0	-1,7	-3	0,0	www.stat.gov.pl	Powyżej 0,0	
4.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	6	4,9	4	3,5	3,4	-	-	www.stat.gov.pl	Poniżej średniej krajowej w 2024 r.	
5.	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-4,02	-2,26	-2,39	-2,84	-4,01	-3,45	-0,91	www.stat.gov.pl	Powyżej 0,0	
6.	Dochody ogółem na 1 mieszkańca	3 666,89	3 760,67	3 991,38	4 401,53	4 957,90	5 372,47	5 967,10	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.	
7.	Dochody własne na 1 mieszkańca	1 667,74	1 713,96	1 944,03	1 956,32	2 397,17	2 121,94	2 957,94	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.	
8.	Udział [%] dochodów własnych w dochodach ogółem	45,48	45,58	48,71	44,45	48,35	39,49	49,57	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.	

9.	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca		3 483,20	3 371,52	3 677,91	4 550,52	4 930,90	5 369,89	6 049,07	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
10.	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca		980,86	327,7	400,74	1 121,00	1 242,00	1 000,00	1 011,00	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
11.	Wydatki bieżące na 1 mieszkańca		2 502,34	3 043,82	3 277,18	3 429,52	3 688,90	4 369,89	5 038,07	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
12.	Osoby w gospodarstwach domowych korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców		2,26	1,84	3,82	4,14	3,31	6,34	4,63	Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju	Poniżej średniej krajowej w 2024 r.
13.	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (od 3–5 lat)		83,4	76,2	88	90,4	-	-	-	www.stat.gov.pl	100
14.	Liczba dzieci w szkołach podstawowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców		588	557	654	808	-	-	-	Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
15.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców		31	35	37	37	39	37	38	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
16.	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności		73	80	80	79	80	76	99	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
17.	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności		1 028	1 047	1 062	1 077	1 109	944	1 175	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
18.	Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym		167,1	171,7	175,8	180,0	187,7	157,7	195,9	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
19.	Korzystający z instalacji w [%] ogółem ludności	sieć wodociągowa	92,7	92,8	92,8	92,9	93,0	91,5	92,2	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
		sieć kanalizacyjna	71,0	71,2	70,9	71,0	71,0	59,4	71,2	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.
		sieć gazowa	51,6	51,5	51,5	52,0	52,0	37,7	52,9	www.stat.gov.pl	Powyżej średniej krajowej w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS oraz danych uzyskanych z Urzędu Miasta i Gminy Busko-Zdrój

Analiza wartości wskaźników w okresie od roku 2015 do roku 2019 wskazuje na ich zróżnicowane tendencje – wzrostowe oraz malejące w zależności od konkretnego wskaźnika.

W gminie Busko-Zdrój obserwujemy rok roczny spadek liczby ludności, tendencja ta zaznacza się w przypadku obydwu płci. W ciągu ostatnich trzech lat obserwować można spadek przyrostu naturalnego – z wartości -2,39 w 2017 r., poprzez wartość -2,84 w 2018 r. by w 2019 r. osiągnąć wartość -4,01 na 1000 osób (spadek o 1,62). Należy podkreślić, iż w badanym okresie 5 lat przyrost naturalny jest ujemny.

Jeśli chodzi o udział ludności według ekonomicznych grup wiekowych po spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym o 0,2 punktów % do 16,1% w 2018 r. nastąpił niewielki wzrost liczby osób w tej grupie wiekowej o 0,1% w 2019 r. do 16,2%. W grupie osób w wieku produkcyjnym obserwujemy rok roczny spadek liczby osób – najniższą wartość wskaźnik ten osiągnął w 2019 r. 59,1% (zanotowano spadek o 0,7% w stosunku do roku 2018, jest to najwyższy spadek w odnotowany w przeciągu ostatnich pięciu lat). Z kolei rok rocznie obserwować można wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik ten w 2018 r. wynosił 23,3%, w przeciągu roku wzrósł o 0,8 punktu procentowego do wartości 24,1%. W przeciągu kolejnego roku wzrósł o kolejne 0,6% by w 2019 r. osiągnąć poziom 24,7%. **Powyższe dane świadczą o starzeniu się społeczeństwa Gminy Busko-Zdrój.**

Patrząc w przyszłość założyć można, że zjawisko starzejącego się społeczeństwo będzie potencjałem rozwoju miasta. Potencjał miasta stanie się w przyszłości podstawą budowania rozwoju w kierunku srebrnej gospodarki – Silver economy.

W przypadku wskaźnika udziału osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym można zauważyć znaczący spadek jego wartości w przeciągu pięciu ostatnich lat i w 2019 r. wskaźnik ten osiągnął najniższą wartość tj. 3,4%. Świadczy to o dobrym stanie lokalnej gospodarki i wpływa na jej rozwój. Niska wartość omawianego wskaźnika łączy się nierozdzielnie ze wzrostem gospodarczym. Wzrost gospodarczy jest w pewien sposób uzależniony od poziomu bezrobocia, a z kolei poziom bezrobocia zależy także od sytuacji gospodarczej gminy i przedsiębiorców zatrudniających pracowników.

Zwiększyły się wartości wskaźnika odnoszące się do inwestycji realizowanych przez Gminę a mianowicie: wielkość dochodów gminy przeznaczanych na inwestycje na 1 mieszkańca oraz % dochodu budżetu przeznaczonych na inwestycje. Zwiększeniu uległy również wydatki na jednego mieszkańca.

Zaznaczyć należy, iż w niewielkim stopniu, ale jednak rośnie liczba zakładanych na terenie gminy działalności gospodarczych, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych.

Efektywnie wykorzystywane są również środki zewnętrzne pozyskiwane przez Gminę Busko-Zdrój. Jednakże niejednokrotnie są to refundacje, gdzie zwroty środków następują po zakończeniu inwestycji, które często z uwagi na szeroki zakres prac przeciągają się na okres kilku lat. Efekty realizacji takich działań będą widoczne po ich zakończeniu.

Podsumowując przedstawione dane statystyczne plasują Gminę Busko-Zdrój powyżej średniej wojewódzkiej, jednak wartości wskaźników dla kraju pozostają w dalszym ciągu na dużo wyższym poziomie.

IV. ANALIZA WARTOŚCI OSIĄGNIĘTYCH WSKAŹNIKÓW MONITORINGU W ODNIESIENIU DO POSZCZEGÓLNYCH CELÓW

Postęp w realizacji celów strategicznych Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój można ocenić w sposób mierzalny analizując wartości wskaźników monitoringu, przypisanych poszczególnym celom, tj.:

Cel główny nr 1:

GINA BUSKO-ZDRÓJ LIDEREM TURYSTYKI ZDROWOTNEJ:

Cel szczegółowy nr 1: Busko-Zdrój jako gmina uzdrowskowa marką rozpoznawalną na mapie Europy

W zakresie powyższego celu szczegółowego monitorowanie postępu realizacji zadań prowadzone jest w oparciu o następujące wskaźniki:

- Ilość przeprowadzonych szkoleń i spotkań na temat wpływu wód mineralnych oraz borowiny na zdrowie człowieka;
- Ilość udzielonych zabiegów z przyrodolecznictwa;
- Wprowadzenie nowych badań oraz wdrożenie innowacyjnych metod ograniczających zużycie wód leczniczych;
- Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie strefy A;
- Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej na terenie strefy A;
- Ilość przedsięwzięć z zakresu przebudowy/remontu lokalnych kotłowni oraz systemów grzewczych na terenie gminy;

- Ilość obiektów użyteczności publicznej poddanych zabiegom termomodernizacyjnym celem zmniejszenia emisji zanieczyszczeń;
- Ilość zrealizowanych przedsięwzięć uwzględniających działania niskoemisyjne (w tym niskoemisyjny transport);
- Ilość podjętych działań wspierających rozbudowę sieci dróg krajowych/obwodnic;
- Ilość zrealizowanych przedsięwzięć wykorzystujących energię słoneczną do produkcji energii elektrycznej;
- Długość zmodernizowanych/przebudowanych/wybudowanych dróg lokalnych;
- Ilość zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu modernizacji oświetlenia ulicznego na bardziej sprzyjające środowisku;
- Ilość przedsięwzięć skierowanych na poprawę ruchu pieszego w obrębie strefy uzdrowskiej oraz na terenie miasta;
- Ilość wspartych działań w zakresie metod wykorzystania zasobów naturalnych w zakresie usług zdrowotnych i prozdrowotnych;
- Digitalizacja systemu obsługi pacjentów w placówkach uzdrowskich;
- Podnoszenie świadomości i wrażliwości ekologicznej, promowanie zdrowego trybu życia wśród mieszkańców gminy (m.in. poprzez kampanię informacyjno-edukacyjną).

Dane na temat osiągniętych wielkości poszczególnych wskaźników zostały pozyskane:

- z Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju (merytoryczne wydziały);
- z Uzdrowska Busko-Zdrój S.A.;
- z sanatoriów i podmiotów uzdrowskich;
- z Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej w Busku-Zdroju;
- z Komunalnego Związku Ciepłownictwa „Ponidzie” w Busku-Zdroju;
- ze Starostwa Powiatowego w Busku-Zdroju;
- z Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w Kielcach.

Osiągnięte w okresie objętym monitoringiem wartości wskaźników wyniosły:

LP	Wskaźniki monitorowania	Jednostka	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Łącznie
1	Ilość przeprowadzonych szkoleń i spotkań na temat wpływu wód mineralnych oraz borowiny na zdrowie człowieka	szt.	117	109	93	89	84	492
2	Ilość udzielonych zabiegów z przyrodolecznictwa: 1) zabiegi borowinowe 2) kąpiele mineralne 3) zabiegi wziewne 4) kąpiele CO2 5) inne	szt.	1) 169 668 2) 706 316 3) 71 735 4) 113 411 5) 160 342	1) 181 780 2) 695 889 3) 89 069 4) 109 820 5) 15 774	1) 184 319 2) 608 313 3) 79 072 4) 120 107 5) 220 253	1) 190 528 2) 618 269 3) 76 361 4) 133 676 5) 129 539	1) – 5) b.d. Łącznie zabiegi: 3 322 770 ¹	1) 244 104 2) 2 628 787 3) 316 237 4) 477 014 5) 525 907
3	Wprowadzenie nowych badań oraz wdrożenie innowacyjnych metod ograniczających zużycie wód leczniczych	szt.	-	-	-	-	1	1
4	Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie strefy A	m	3 501,90	0,00	474,10	445,00	1 260,00	5 681,00
5	Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej na terenie strefy A	m	2.125,00	0,00	0,00	0,00	613,40	2 738,40
6	Ilość przedsięwzięć z zakresu przebudowy/remontu lokalnych kotłowni oraz systemów grzewczych na terenie gminy	szt.	2	5	2	10	15	34

¹ Dane zaczerpnięte ze Statystyki Uzdrawiska za rok 2019

7	Ilość obiektów użyteczności publicznej poddanych zabiegom termomodernizacyjnym celem zmniejszenia emisji zanieczyszczeń	szt.	4	0	1	10	1	16
8	Ilość zrealizowanych przedsięwzięć uwzględniających działania niskoemisyjne (w tym niskoemisyjny transport)	szt.	1	1	4	10	6	22
9	Ilość podjętych działań wspierających rozbudowę sieci dróg/obwodnic	szt.	2	1	1	0	1	5
10	Ilość zrealizowanych przedsięwzięć wykorzystujących energię słoneczną do produkcji energii elektrycznej	szt.	0	1	18	1	281	301
11	Długość zmodernizowanych/przebudowanych/wybudowanych dróg lokalnych	m	10 988,00	10 497,00	10 027,00	13 850,06	5.501,00	50 863,06
12	Ilość zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu modernizacji oświetlenia ulicznego na bardziej sprzyjające środowisku	szt.	5 246	11	92	35	55	5 439
13	Ilość przeprowadzonych kampanii informacyjno – edukacyjnych dot. podnoszenia świadomości ekologicznej, promowania zdrowego trybu życia wśród mieszkańców	szt.	3	5	5	39	50	102
14	Ilość wspartych działań w zakresie metod wykorzystania zasobów naturalnych w zakresie usług zdrowotnych i prozdrowotnych	szt.	1	1	1	0	1	4

Szczegółowe zestawienie badanych wskaźników przedstawione zostały w załączniku nr 1 do Raportu

Wskaźnik monitorowania 1 - Ilość przeprowadzonych szkoleń i spotkań na temat wpływu wód mineralnych oraz borowiny na zdrowie człowieka

W monitorowanym okresie przedstawiono dane pozyskane z podmiotów uzdrowiskowych działających na terenie miasta Busko-Zdrój w tym z Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A. (które prowadzi omawiane spotkania na początku każdego turnusu). Na tej podstawie stwierdzono, iż łącznie zostało przeprowadzonych 173 spotkania/szkolenia na temat wpływu wód mineralnych oraz borowiny na zdrowie człowieka, co w ostatnich pięciu latach daje liczbę 492 spotkań w omawianym zakresie.

Wskaźnik monitorowania 2 - Ilość udzielonych zabiegów z przyrodolecznictwa

W monitorowanym okresie przedstawiono dane pozyskane z Uzdrowiska Busko – Zdrój oraz pozostałych podmiotów uzdrowiskowych działających na terenie miasta Busko-Zdrój. Łącznie w 2018 r. udzielono ponad 1,1 mln zabiegów (1 148 373), w skład których wchodziły zabiegi takie jak: borowinowe, kąpiele mineralne, inhalacje, kąpiele CO₂ i inne. W 2019 r. zostało udzielonych 3,3 mln wszystkich zabiegów (dane bez wyszczególnienia zabiegów z przyrodolecznictwa). W zestawieniu tabelarycznym powyżej znajduje się opis zabiegów leczniczych wykonywanych w zakładach przyrodolecznictwa na terenie uzdrowiska Busko-Zdrój. Szeroki wybór z wachlarza usług świadczonych przez Uzdrowisko i podmioty uzdrowiskowe pozwala znaleźć odpowiednią terapię w dla schorzenia danego pacjenta. Bogata oferta zabiegów z wykorzystaniem naturalnych zasobów leczniczych oraz zabiegów SPA zapewnia możliwość skorzystania z zabiegów nie tylko przez kuracjuszy odwiedzających Busko-Zdrój, ale również przez osoby chcące poprawić samopoczucie lub urodę poza turnusami rehabilitacyjnymi.

Zakłady przyrodolecznictwa zlokalizowane na terenie Gminy Busko-Zdrój cały czas się rozwijają, wprowadzają nowe zabiegi oraz udogodnienia dla swoich pacjentów/klientów.

Bristol ART & Medical SPA korzysta z digitalizacji systemu obsługi pacjentów oraz elektronicznej „karty pacjenta”.

Uzdrowisko w bieżącej obsłudze pacjentów korzysta z oprogramowania „Kuracjusz” umożliwiającego bieg informacji nt. pacjentów, ich prowadzenia przez personel medyczny oraz pracy recepcji w trakcie kuracji oraz planowania zabiegów, a także pomocniczo w zakresie Oddziału Okulistyki w Szpitalu Górka z programów KS-SOMED i KS-MEDSIS.

Dostęp do oprogramowania w zakresie obiegu informacji wrażliwych spełnia obowiązujące przepisy dot. ochrony danych osobowych. Nie funkcjonuje fizycznie w obiektach Uzdrowiska „karta pacjenta”.

Wskaźnik monitorowania 3 - Wprowadzenie nowych badań oraz wdrożenie innowacyjnych metod ograniczających zużycie wód leczniczych

W badanym okresie tj. w 2019 r. 21 Wojskowy Szpital Uzdrowiskowo-Rehabilitacyjny SP ZOZ wdrożył system monitorowania zużycia wód leczniczych (Securus).

Wspomnieć należy, iż w badanym okresie trwają prace nad uruchomieniem usług prozdrowotnych niedostępnych na terenie województwa świętokrzyskiego tj. prowadzone są prace badawczo-rozwojowe nad wykorzystaniem wody siarczkowej w terapii redukcji masy ciała oraz poprawy jakości życia poprzez obniżenie poziomu odczuwania bólu w chorobach zwyrodnieniowych kręgosłupa i stawów obwodowych. Badania prowadzone są przez prywatne podmioty i są w trakcie wdrażania.

Wskaźnik monitorowania 4 i 5 - Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie strefy A oraz Długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej na terenie strefy A

Wartość wskaźnika określono w oparciu o dane pozyskane z Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz z Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej w Busku – Zdroju. Łącznie w monitorowanym okresie tj. 2018-2019 r. na terenie strefy A wykonano:

- modernizację 1 609 m sieci wodociągowej,
- modernizację 96 m sieci kanalizacyjnej,
- wybudowano 613,40 m sieci kanalizacji deszczowej.

Gmina Busko-Zdrój w ramach projektu: „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 - Działanie 6.5 „Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich” zrealizowała między innymi na terenie strefy

uzdrowiskowej, zadanie dotyczące przebudowy ul. 1-go Maja – Etap I (na deptak) w ramach którego wykonano kanalizację deszczową o długości 463,40 m wraz z przyłączami. Całkowita wartość projektu – 35 083 382,83 zł., wartość współfinansowania z Unii Europejskiej – 19 857 342,57 zł, co stanowi 60 % kwoty całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu.

Kanalizację deszczową o długości ok 150,0 m Gmina Busko-Zdrój wykonała również w ramach projektu „Park Zdrojowy Busko-Zdrój – zachowanie, promocja i udostępnienie”, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 w ramach Działania 4.4. „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego”. Całkowita wartość projektu – 17.928.844,30, wartość współfinansowania z Unii Europejskiej - 13.446.633,22 zł co stanowi 75% kwoty całkowitych wydatków kwalifikowalnych projektu.

Analiza wartości wskaźników w okresie monitorowania wskazuje na stały postęp w tym zakresie. Systematycznie modernizowana jest sieć dróg gminnych wiejskich i miejskich wraz z porządkowaniem układu sieci wodno-kanalizacyjnej oraz kanalizacji deszczowej. Wartości wskaźników co roku ulegają zmianie.

Wskaźnik monitorowania 6 - Ilość przedsięwzięć z zakresu przebudowy/remontu lokalnych kotłowni oraz systemów grzewczych na terenie gminy

Zanieczyszczone powietrze to prawdziwa plaga naszych czasów. Smog negatywnie wpływa na nasze zdrowie. Na jego działanie narażeni są nie tylko mieszkańcy dużych miast. Źródłem smogu są także domowe piece grzewcze starszych generacji, które głównie używane są na wsiach i w małych miasteczkach. W celu zmniejszenia oraz całkowitej eliminacji zjawiska smogu Gmina Busko-Zdrój od lat wdraża działania mające na celu ograniczanie, a w dalszej perspektywie wyeliminowanie z powszechnego użytku kotłów węglowych, a co za tym idzie zmniejszenie niskiej emisji na terenie gminy.

W badanym okresie zrealizowano 25 przedsięwzięcia dotyczące przebudowy/remontu lokalnych kotłowni oraz systemów grzewczych na terenie gminy. W ramach monitorowanego wskaźnika Gmina Busko-Zdrój wykonała między innymi:

- modernizację kotłowni budynku OSP w Szaniec. Zlikwidowano kocioł węglowy starej generacji i zamontowano kocioł kondensacyjny jednofunkcyjny o mocy 21kW.

- przebudowę kotłowni w budynku strażnicy OSP w miejscowości Kotki w zakresie montażu instalacji gazowej wraz z kotłem gazowym c.o., instalację c.o. wraz z montażem zaworów termostatycznych, montaż ciepłomierza. Całkowita wartość zadania brutto: 359 267,32 zł.
- modernizację kotłowni w budynku Społecznej Szkoły Podstawowej w Słabkowicach w zakresie montażu grzejników c.o. oraz zaworów termostatycznych, montażu ciepłomierza. Całkowita wartość zadania brutto: 393 124,15 zł.
- modernizację kotłowni w budynku świetlicy wiejskiej w Kostkach Dużych w zakresie wymiany kotła gazowego na kocioł dwufunkcyjny o mocy 21 kW oraz montaż ciepłomierza. Całkowita wartość zadania brutto: 87 408,73 zł.
- wykonano węzeł cieplny dla budynku Publicznej Szkoły Podstawowej Nr 1 w ramach zadania Termomodernizacja budynku Publicznej Szkoły Podstawowej nr 1 (dawniej Zespołu Placówek Oświatowych nr 1 w Busku-Zdroju) wraz z montażem instalacji fotowoltaicznej.

Powyższe działania zostały podjęte w ramach projektu „Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 - Działanie 3.3 „Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym”.

Komunalny Związek Ciepłownictwa „Ponidzie” wykonał modernizację sieci ciepłowniczych na Buskich osiedlach oraz modernizację kotłowni osiedlowych. W 2018 r. modernizacji poddano:

- kotłownię „Osiedlową”, os. Sikorskiego 42 w Busku-Zdroju w zakresie dostawy i uruchomienia nowej szafy sterowniczej z przetwornicami częstotliwości pompowni;
- Sieć ciepłowniczą ul. Kościuszki 1 w Busku-Zdroju poprzez budowę przyłącza ciepłego wysokoparametrowego do budynku Publicznej Szkoły Podstawowej nr 1;
- Sieć ciepłowniczą al. Mickiewicza w Busku-Zdroju poprzez roboty budowlane polegające na budowie preizolowanej osiedlowej sieci ciepłowniczej niskoparametrowej 90/70 [C] zasilanej z grupowego węzła ciepłego przy al. Mickiewicza 12A w Busku-Zdroju dla zabezpieczenia potrzeb instalacji centralnego ogrzewania dla budynków:
  - Zespołu Szkół Techniczno-Informatycznych, al. Mickiewicza 21 w Busku-Zdroju,
  - Internatu I Liceum Ogólnokształcącego al. Mickiewicza 21 w Busku-Zdroju,

- Powiatowego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, al. Mickiewicza 21 w Busku-Zdroju,
- Internatu Zespołu Szkół Techniczno-Informatycznych, al. Mickiewicza 23 w Busku-Zdroju.

W 2019 r. modernizacji poddano:

- Sieć ciepłowniczą na os. Sikorskiego w Busku-Zdroju. Wykonano - roboty budowlane polegające na budowie **11 węzłów cieplnych** oraz odcinków sieci ciepłej od głównej magistrali ciepłej z kotłowni os. Sikorskiego. Budowa węzłów oraz odcinków sieci ciepłych odbyła się do budynków na os. Sikorskiego w Busku-Zdroju:
  - Sikorskiego 13,
  - Sikorskiego 14,
  - Sikorskiego 15,
  - Sikorskiego 18,
  - Sikorskiego 19,
  - Sikorskiego 20,
  - Sikorskiego 21,
  - Sikorskiego 22,
  - Sikorskiego 23,
  - Sikorskiego 24,
  - Sikorskiego 25.
- Sieć ciepłowniczą na os. Kościuszki 2a w Busku-Zdroju poprzez budowę przyłącza ciepłego do budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Busku-Zdroju os. Kościuszki 2a. Roboty budowlane podlegały na budowie przyłącza ciepłego w technologii preizolowanej, podłączone z osiedlowej sieci ciepłowniczej niskoparametrowej zasilanej z grupowego węzła ciepłego przy os. Kościuszki 11 w Busku-Zdroju.
- Sieć ciepłowniczą - al. Mickiewicza 10 w Busku-Zdroju, budowa przyłącza ciepłego do budynku urzędu miasta i Gminy w Busku-Zdroju. Roboty budowlane polegały na budowie przyłącza ciepłego w technologii preizolowanej, podłączonego z osiedlowej sieci ciepłowniczej wysokoparametrowej zasilanej z kotłowni osiedlowej przy os. Sikorskiego 42 w Busku-Zdroju dla zabezpieczenia potrzeb instalacji centralnego ogrzewania.

- Sieć ciepłowniczą al. Mickiewicza 16 w Busku-Zdroju - budowa przyłącza ciepłowniczego. Roboty budowlane polegały na budowie przyłącza ciepłego w technologii preizolowanej, podłączone z osiedlowej sieci ciepłowniczej wysokoparametrowej zasilanej z kotłowni osiedlowej przy os. Sikorskiego 42 w Busku-Zdroju dla zabezpieczenia potrzeb instalacji centralnego ogrzewania budynku Wielorodzinnego Wspólnoty Mieszkaniowej.

W 2019 roku wykonano:

- W budynku mieszkalnym wielolokalowym zlokalizowanym w miejscowości Młyny, działka nr 933, dokonano wymiany dwóch niskosprawnych kotłów zasilanych paliwem stałym, na jeden kocioł niskoemisyjny zasilany paliwem stałym. Koszt realizacji zadania 14 744,00 zł
- W świetlicy wiejskiej w Broninie wymieniono kocioł CO, wartość robót 7 900,00 zł
- W Przedszkolu „Bajkowe Wzgórze” w Mikułowicach, wymieniono kocioł CO oraz nastąpiła zmiana paliwa gazowego (z gazu propan na gaz ziemny) Wartość robót 19 864,50 zł.

Powyższe działania zostały podjęte w ramach projektu „Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej oraz w sektorze mieszkaniowym na terenie Gminy Busko-Zdrój” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 - Działanie 3.3 „Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym”.

- Ponadto od 2018 roku Gmina Busko-Zdrój udziela dotacji celowej na wymianę systemów grzewczych w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez modernizację indywidualnych kotłowni na terenie Gminy Busko-Zdrój. Do tej pory wymienionych zostało 102 nowe systemy grzewcze, w miejsce starych niespełniających norm kotłów. Łączna kwota udzielonej dotacji wyniosła 342.000,00 zł.

Szczegółowe dane dotyczące podjętych działań obrazuje załącznik nr 1 do raportu.

Wskaźnik monitorowania 7 - Ilość obiektów użyteczności publicznej poddanych zabiegom termomodernizacyjnym celem zmniejszenia emisji zanieczyszczeń.

Niewłaściwa izolacja przegród zewnętrznych, nieszczelna stolarka drzwiowa i okienna oraz niska sprawność instalacji grzewczej to czynniki istotnie wpływające na nadmierne straty ciepła w budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach mieszkalnych, a w konsekwencji wysokie rachunki za ogrzewanie. Skutecznym sposobem na ograniczenie zużycia energii cieplnej jest wykonanie profesjonalnej termomodernizacji.

W badanym okresie wykonano szereg przedsięwzięć z zakresu termomodernizacji, mających na celu zwiększanie efektywności energetycznej, ograniczenie strat ciepła i emisji szkodliwych substancji do atmosfery. Zrealizowano następujące zadania:

1. „Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej” zadanie współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 - Działanie 3.3 „Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym”. Projektem zostało objęte W monitorowanym okresie zrealizowano 11 obiektów z terenu gminy, pełniących ważne funkcje społeczne przedsięwzięć dotyczących termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej:

- budynku strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Kotkach,
- budynku świetlicy wiejskiej w Kostkach Dużych,
- budynku Społecznej Szkoły Podstawowej w Słabkowicach,
- budynku strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Dobrowodzie,
- budynku strażnicę Ochotniczej Straży Pożarnej w Skotnikach Małych,
- budynku strażnicę Ochotniczej Straży Pożarnej w Widuchowie,
- budynku świetlicy w Widuchowie,
- budynku świetlicy w Baranowie,
- budynku świetlicy w Olganowie,
- budynku strażnicy Ochotniczej Straży Pożarnej w Szańcu,
- budynku Publicznej Szkoły Podstawowej nr 1 w Busku-Zdroju wraz z montażem instalacji fotowoltaicznej.

Celem projektu było Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wykonanie prac termomodernizacyjnych. Całkowita wartość projektu to 3 909 646,50 zł., wartość

współfinansowania z Unii Europejskiej to 1 837 114,07 zł., co stanowi 54,99% kwoty całkowitych wydatków kwalifikowalnych Projektu.

2. W okresie monitorowania Gmina Busko-Zdrój złożyła wniosek o dofinansowanie projektu pn. „Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej” planowany do realizacji ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020, w ramach Działania 3.3 „Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym”. Celem projektu jest Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej/mieszkań socjalnych oraz ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wykonanie prac termomodernizacyjnych. Projekt dotyczy głębokiej modernizacji energetycznej 10 gminnych obiektów użyteczności publicznej pełniących ważne funkcje społeczne w obszarach: kultury, edukacji, bezpieczeństwa publicznego (świetlice wiejskie, strażnice OSP oraz mieszkania komunalne i socjalne dla najuboższych). W roku 2019 wykonano termomodernizację 5 obiektów. Pozostałe obiekty są realizowane w 2020 r.:

- Budynek z mieszkaniami po byłej Szkole Podstawowej w miejscowości Bilczów;
- Budynek strażnicy OSP w Zbludowicach;
- Budynku z mieszkaniami komunalnymi w miejscowości Młyny (budynek po byłej Szkole Podstawowej);
- Budynek gminny położony w Busku Zdroju przy ul. Różanej;
- Budynek OSP w Szczaworyżu;
- Budynek świetlicy w Broninie;
- Budynek z mieszkaniami komunalnymi w miejscowości Bronina;
- Budynek świetlicy Las Winiarski (Kameduły);
- Budynek Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ) w Busku -Zdroju;
- Budynek z mieszkaniami komunalnymi w miejscowości Owczary (budynek po byłej Szkole Podstawowej).

Całkowita wartość projektu to 2 778 623,45 zł, całkowita wartość wydatków kwalifikowalnych - 2 331 576,51 zł, wartość współfinansowania Unii Europejskiej - 1 835 856,29 zł., wartość dofinansowania ze środków Budżetu Państwa 53787,40zł. Planowany termin zakończenia realizacji projektu to 31.12.2020 r.

Wskaźnik monitorowania 8 - Ilość zrealizowanych przedsięwzięć uwzględniających działania niskoemisyjne (w tym niskoemisyjny transport).

Zmiany klimatu, racjonalne gospodarowanie środowiskiem przyrodniczym oraz jego efektywne wykorzystanie są problemami globalnymi, rozpatrywanymi na poziomie zarówno lokalnym, krajowym, jak i międzynarodowym. Kwestie dotyczące energetyki są tu traktowane w sposób szczególny. Przedsięwzięcia ograniczające emisję szkodliwych substancji oraz pobudzające wzrost efektywności energetycznej ujmowane są w specjalnych, dedykowanych im dokumentach, określających niezbędne działania na wszystkich szczeblach koordynacji. Właściwa polityka niskoemisyjna, realizowana na poziomie lokalnym, powinna zaktywizować mieszkańców do podejmowania działań służących osiągnięciu korzyści w postaci poprawy stanu środowiska.

Oprócz zadań wymienionych powyżej, tj. termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, dotacji celowych na wymianę systemów grzewczych wymienić należy następujące przedsięwzięcia uwzględniające m.in. edukację niskoemisyjną, tj.: zorganizowano i przeprowadzono 16 działań/przedsięwzięć uwzględniających edukację niskoemisyjną.

W 2018 roku zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- wymianę systemów grzewczych w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez modernizację indywidualnych kotłowni na terenie Gminy Busko-Zdrój. W wyniku udzielonego wsparcia zamontowano 53 nowe systemy grzewcze w miejsce starych, niespełniających norm kotłów oraz dofinansowano wykonanie 20 przyłączy gazowych. Łączna kwota udzielonej dotacji wyniosła 181 000,00 zł.
- udział Gminy Busko-Zdrój w konkursie „Pomóż odetchnąć naszej okolicy!” - edukacyjna kampania społeczna Fundacji PGNiG im. Ignacego Łukasiewicza. Gmina wzięła udział w konkursie pn. „Rodzice i dzieci, powietrze bez śmieci” gdzie zajęła 13 miejsce w plebiscycie. Konkurs, w którym gmina wzięła udział, przyczynił się do pogłębienia i ugruntowania wiedzy o szkodliwym wpływie zanieczyszczeń powietrza na nasze życie i zdrowie.
- Komunalny Związek Ciepłownictwa Ponidzie oraz Gmina Busko-Zdrój wzięły udział w ogólnopolskiej akcji „Lekcje ciepła”. Została ona zrealizowana w przedszkolach i szkołach podstawowych na terenie gminy. W ramach akcji przeprowadzono cykl spotkań edukujących najmłodszych w temacie oszczędzania ciepła i dbałości

o środowisko naturalne oraz lepszego zrozumienia zagadnień takich jak: smog, ciepło systemowe czy biomasa.

- Gmina Busko-Zdrój podpisała wraz z innymi podmiotami List intencyjny dotyczący współpracy na rzecz rozwoju inteligentnej i zrównoważonej biogospodarki na obszarach wiejskich województwa świętokrzyskiego poprzez aktywny udział w realizacji projektu RO43 RDICluB. Główne działanie projektu to przeprowadzenie przez Regionalne Centrum Naukowo-Technologiczne w Podzamczu Chęcińskim pilotażu pn.: „Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji”. Badania będą prowadzone na obszarze Gminy Busko-Zdrój oraz Gminy Solec przy użyciu drona oraz urządzenia pomiarowego.
- rozpropagowanie ulotek o tematyce szkodliwości niskiej emisji na zdrowie człowieka, segregacji śmieci, nie spalania odpadów.
- przeprowadzenie akcji „100 tysięcy drzewek na 100-lecie niepodległości Polski” realizowanej na rzecz mieszkańców gminy, polegającej na przekazywaniu sadzonek drzew w zamian za określoną ilość odpadów pochodzenia komunalnego. Drzewka zostały przekazane przez WFOŚiGW w Kielcach.
- przygotowanie i przeprowadzenie konkursu pn.: „Chroń powietrze nie spalaj odpadów” oraz opracowanie materiałów pomocniczych w postaci prezentacji mających na celu przybliżenie tematyki konkursu. Prezentacje przekazano szkołom, celem wykorzystania ich podczas lekcji.
- przeprowadzenie kampanii informacyjnej o możliwości pozyskania dofinansowania do wymiany pieców/kotłów z WFOŚiGW w ramach Programu ZORZA - Czyste powietrze nad świętokrzyskim, Edycja 2018 r. oraz Programu „Czyste powietrze”.
- utworzenie pracowni edukacji ekologiczno-przyrodniczej w szkole podstawowej.
- montaż urządzenia do monitorowania stężenia pyłów oraz temperatury. Urządzenie pomiarowe wraz ze stacją meteo gmina otrzymała od Polskiej Spółki Gazowniczej w ramach dobrej współpracy w ramach programu „Przyłącz się, liczy się każdy oddech”. Montaż czujnika na budynku Urzędu Miasta i Gminy Busko-Zdrój, na którym wyświetlane są informacje dotyczące aktualnych stężeń pyłów PM10, PM2,5, PM1 oraz temperatury.

W 2019 roku zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- wymiana systemów grzewczych w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez modernizację indywidualnych kotłowni na terenie Gminy Busko-Zdrój.

W wyniku udzielonego wsparcia zamontowano 49 nowych systemów grzewczych, w miejsce starych niespełniających norm kotłów oraz dofinansowano wykonanie 13 przyłączy gazowych. Łączna kwota udzielonej dotacji wyniosła 161000,00 zł.

- Gmina Busko-Zdrój przy współpracy z Fundacją Czyste Powietrze przeprowadziła kampanię informacyjną o możliwości pozyskania dofinansowania w ramach Programu „Czyste Powietrze” realizowanego przez WFOŚiGW. Zorganizowane zostało bezpłatne spotkanie dla mieszkańców Gminy Busko-Zdrój, podczas którego mieszkańcy dowiedzieli się:

- czym jest smog i jak wpływa na zdrowie;
- w jaki sposób złe nawyki wpływają na zanieczyszczanie powietrza;
- jak fizyka budynków wpływa na zużycie ciepła w domu;
- możliwości uzyskania dofinansowania na wymianę starego pieca i termomodernizację domu.

Podczas spotkania mieszkańcy otrzymali bezpłatną pomoc przy wypełnianiu wniosków do programu „Czyste Powietrze”.

- W ramach współpracy Gminy Busko-Zdrój z Regionalnym Centrum Naukowo-Technologicznym w Podzamczu Chęcińskim oraz Urzędem Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego od 2018 r. na terenie Gminy Busko-Zdrój prowadzone były badania dotyczące analizy jakości powietrza w miejscowościach uzdrowiskowych. Badania zostały przeprowadzone przy wykorzystaniu mobilnych urządzeń pomiarowych tj. drona oraz urządzenia pomiarowego. Zorganizowano i przeprowadzono dwa spotkania informacyjne, których celem było upowszechnienie wyników przez Regionalne Centrum Naukowo-Technologiczne. Przeprowadzenie pilotażu pozwoliło na dokonanie rzetelnej diagnozy problemu związanego z przestarzałymi domowymi systemami opałowymi i jakością stosowanego materiału opałowego w miejscowościach objętych pilotażem oraz stworzenie rekomendacji dla władz regionalnych i lokalnych, służących rozwiązaniu problemu niskiej emisji.
- Gmina Busko-Zdrój podpisała umowę z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na dofinansowanie w formie dotacji przedsięwzięcia pn.: „Strategia rozwoju elektromobilności dla Gminy Busko-Zdrój na lata 2019-2039”, dofinansowanie wynosi 100% kosztów kwalifikowanych. Podpisano również umowę z Wykonawcą, który opracuje „Strategię rozwoju elektromobilności dla Gminy Busko-Zdrój na lata 2019-2039”. Termin zakończenia prac nad dokumentem to wrzesień 2020 r.

- Przygotowanie i przeprowadzenie konkursu pn. „NA RATUNEK ZIEMI - nasza misja segregacja i niższa emisja” oraz opracowanie materiałów pomocniczych w postaci prezentacji mających przybliżyć samą tematykę konkursu. Prezentacje przekazane zostały do szkół celem wykorzystania ich podczas lekcji.
- Przygotowanie i przeprowadzenie akcji edukacyjnej pn. „ODPADY SEGREGUJESZ - CHOINKĘ OTRZYMUJESZ”. Celem akcji było zwiększenie świadomości proekologicznej wśród mieszkańców Miasta i Gminy Busko-Zdrój, ze szczególną uwagą na konieczność segregacji odpadów oraz wynikających z tego korzyści. Promocja Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów (PSZOK). Rozpropagowanie wśród mieszkańców świadomości o możliwości bezpłatnego oddawania odpadów do PSZOK. Ideą akcji było aktywne dbanie o środowisko naturalne oraz przypomnienie jak ważna jest segregacja, szczególnie elektroodpadów, które zawierają liczne substancje szkodliwe oraz trujące. Bardzo ważny był także aspekt edukacyjny, czyli uświadamianie mieszkańców, że tego typu odpadów nie wolno wyrzucać do zwykłego kosza na śmieci i należy z nimi postępować w odpowiedni sposób. W zamian za przyniesienie: min. 30 puszek aluminiowych lub min. 30 opakowań szklanych (słoiki, butelki) lub min. 30 butelek typu PET lub min. 1 kompletnego, dużego sprzętu AGD/RTV (np. lodówka, pralka itp. lub min. 2 kompletnych sprzętów AGD/RTV (np. żelazko, toster, mikser, itp.) przekazywane były świerki w doniczkach.

Wspomnieć należy, iż na terenie miasta Busko-Zdrój działa wprowadzony za pośrednictwem prywatnego przewoźnika niskoemisyjny transport „Słoneczny Ekspres”. Niskoemisyjne busy o napędzie elektrycznym stanowią dużą atrakcję zwłaszcza dla kuracjuszy i turystów, którzy korzystają z busów w ciągu roku przebywając na leczeniu uzdrowiskowym. Korzystają z nich również mieszkańcy. Pojazdy Słonecznego Ekspresu poruszają się przede wszystkim deptakiem czyli ul. A. Mickiewicza, pomiędzy Rynkiem i Parkiem Zdrojowym oraz Sanatoriami. W trakcie jazdy turyści i kuracjusze mają możliwość wysłuchania ciekawych informacji o historii Buska i uzdrowiska, poznać ciekawe zakątki Buska-Zdroju jak m.in. Galeria Zielona czy buskich Sanatoria oraz niepowtarzalne uroki Ponidzia, przy których znajdują się przystanki Słonecznego Ekspresu. W niedalekiej przyszłości planowane jest wprowadzenie transportu niskoemisyjnego na ulice miasta pełniące funkcję komunikacji miejskiej.

Wskaźnik monitorowania 9 - Ilość podjętych działań wspierających rozbudowę sieci dróg /obwodnic

W ramach modernizacji sieci dróg Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad przeprowadziła w latach 2018 i 2019 jedno przedsięwzięcie dotyczące terenu Gminy Busko-Zdrój - w obszarze planowanych zamierzeń inwestycyjnych do nowej Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ zostało zgłoszone zadanie pn. „Rozbudowa drogi krajowej nr 73 na odcinku gr. m. Kielce - gr. woj. Świętokrzyskiego (Szczucin) wraz z budową obwodnic miejscowości Morawica, Wola Morawicka, Chmielnik i Busko-Zdrój oraz dostosowaniem istniejącego ciągu do parametrów drogi klasy GP”.

Analiza wartości wskaźnika wskazuje na stały postęp w zakresie tworzenia i modernizowania infrastruktury technicznej na terenie Gminy Busko-Zdrój. Systematycznie modernizowana jest sieć dróg gminnych wiejskich i miejskich wraz z porządkowaniem układu komunikacyjnego.

Wskaźnik monitorowania 10 - Ilość zrealizowanych przedsięwzięć wykorzystujących energię słoneczną do produkcji energii elektrycznej

Energia słoneczna jest ekologicznym, łatwo dostępnym i coraz bardziej konkurencyjnym sposobem odnawialnym źródłem energii elektrycznej. W analizowanym okresie Gmina Busko-Zdrój w ramach projektu „Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 - Działanie 3.3 „Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym” wykonano instalację fotowoltaiczną o mocy 7,56 kWp dla budynku Publicznej Szkoły Podstawowej nr 1.

Ważnym dla mieszkańców Gminy Busko-Zdrój przedsięwzięciem wykorzystującym energię słoneczną do produkcji energii elektrycznej realizowanym w 2019 r. był projekt pn. „Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii poprzez montaż instalacji fotowoltaicznych w gospodarstwach domowych na terenie Gminy Busko-Zdrój”, współfinansowanym z Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 3.1 „Wytwarzanie

i dystrybucja energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. W ramach przedmiotowego projektu zostało zamontowanych 276 mikroinstalacji prosumenckich do wytwarzania energii elektrycznej na rzecz gospodarstw domowych. Instalacje fotowoltaiczne o mocy od 2,4 do 4,5 kWp montowano na dachach istniejących budynków mieszkalnych, budynków gospodarczych lub na gruncie obok budynku mieszkalnego. Instalacje zostały włączone do sieci elektrycznej. Moc zainstalowanych urządzeń wykorzystujących OZE to 0,98 [MW], produkcja energii z odnawialnych źródeł to 956,2 [MWh/rok].

Ze względu na duże zainteresowanie projektem, oszczędności powstałe podczas realizacji projektu, za zgodą Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego to jest-Instytucji Zarządzającej RPOWS 2014-2020 w I kwartale 2020 r. ogłoszono przetarg na budowę dodatkowych 36 mikroinstalacji prosumenckich do wytwarzania energii elektrycznej dla budynków mieszkalnych .o łącznej mocy 125,4 kWp. Dodatkowa zdolność wytwarzania energii elektrycznej uzyskana ze OZE to 1,1 MWe. Szacowany koszt projektu to 5 694 394,11 w tym dofinansowanie UE 2 998 665,32 zł

Wskaźnik monitorowania 11 - Długość zmodernizowanych/przebudowanych/wybudowanych dróg lokalnych

Analiza wartości wskaźników w okresie monitorowania wskazuje na stały postęp w zakresie tworzenia i modernizowania infrastruktury drogowej na terenie Gminy Busko-Zdrój. Systematycznie modernizowana jest sieć dróg gminnych wiejskich i miejskich wraz z porządkowaniem układu sieci wodno-kanalizacyjnej oraz kanalizacji deszczowej. W monitorowanym okresie zmodernizowano/przebudowano ponad 19 km sieci dróg lokalnych.

Szczegółowy wykaz zmodernizowanych/przebudowanych/wybudowanych dróg lokalnych opisany został w załączniku nr 1 do raportu.

W 2018 r. wykonano:

- remont dróg w ramach zadania „usuwanie skutków klęsk żywiołowych” ulice: Gaik, Sady, Sole w Busku-Zdroju oraz drogi na terenie gminy Busko-Zdrój: Nr 314017T Zbludowice-Wolica, Nr 314026T Widuchowa -Zbrodzice, Nr 314032T Nowy

Szczworyż-Nowa Wieś-Podlesie, Nr 314034T Żerniki Górne-Zakupniki, drogi wewnętrzne Baranów-Gadawa oraz Siesławice-Welecz. Remont w/w dróg obejmował wykonanie nowych nawierzchni z masy mineralno-bitumicznej oraz utwardzenie poboczy.

- rozbudowano ul. Dygasińskiego w Busku-Zdroju polegająca na wykonaniu nowej nawierzchni z masy mineralno-bitumicznej, budowie chodnika, kanalizacji deszczowej oraz oświetlenia ulicznego.
- wybudowano nowy odcinek drogi tj. drogę łączącą ul. Kazimierza Wielkiego z ul. Kard. Wyszyńskiego, Realizacja I etapu inwestycji połączyła ul. Ks. Kardynała St. Wyszyńskiego z drogą wewnętrzną osiedlową na os. Sikorskiego. I etap objął wykonanie drogi o długości ok. 375,0 m i szerokości 6,5 m z chodnikami i budową ścieżki rowerowej dwukierunkowej wraz z budową miejsc obsługi podróżnych wzdłuż projektowanej ulicy, budowę kanalizacji deszczowej oraz budowę oświetlenia ulicznego. Zadanie było współfinansowane z Programu Wieloletniego pn. Fundusz Dróg Samorządowych.
- remont dróg wewnętrznych na terenie sołectw: Las Winiarski, Młyny, Siesławice. W ramach remontu dróg wykonano nawierzchnie z masy mineralno-bitumicznej i utwardzono obustronnie pobocza kruszywem.

W ramach projektu: „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 - Działanie 6.5 „Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich” Gmina Busko-Zdrój zakończyła w roku 2018 zadanie „Budowa łączników między ul. Prof. J. W. Grotta a ul. 1-go Maja w Busku-Zdroju”. Jego zakres obejmował:

- budowę ulicy oznaczonej roboczo D1 - droga gminna klasy D o dł. 177,16 m i szer. 5,5 m,
- budowę ulicy oznaczonej roboczo D2 - droga gminna klasy D o dł. 176,9 m i szer. 5,5 m,
- budowę ulicy oznaczonej roboczo D4 - droga gminna wew. o dł. 88,6 m i szer. od 5,0 m,
- budowę ulicy oznaczonej roboczo D3 – ciąg pieszo-jezdny o dł. 188,4 m i szer. 4,0 m.

Wartość robót wyniosła 2 620 982,22 zł brutto.

W 2019 r. Gmina Busko-Zdrój ukończyła realizację zadania wieloletniego pn. „Przebudowa ul. Bohaterów Warszawy w Busku-Zdroju (mur oporowy)”. Na przedmiotowe

zadanie Gmina otrzymała promesę w ramach podziału środków na usuwanie skutków klęsk żywiołowych w wysokości 716 871,07 zł.

Zadanie objęło wykonanie muru oporowego, oddzielającego chodnik położony przy ul. Boh. Warszawy od ul. Siesławskiej w Busku-Zdroju o dł. ok. 120,0 m, a w tym:

a) przebudowę chodnika i remont nawierzchni jezdni ul. Boh. Warszawy na odcinku zaprojektowanego muru oraz na skrzyżowaniu z ul. Młyńską.

Ukończono również realizację zadania wieloletniego pn. „Budowa ulicy łączącej ul. Kazimierza Wielkiego z ul. Ks. Kardynała St. Wyszyńskiego w Busku-Zdroju - Etap II”. Zadanie realizowane było przy współfinansowaniu w ramach Programu Wieloletniego pn. Fundusz Dróg Samorządowych.

W ramach zadania wykonano drogę o długości ok. 335,0 m i szerokości 6,5 m z chodnikami, dwukierunkową ścieżką rowerową. Ponadto wybudowana została kanalizacja deszczowa oraz oświetlenie uliczne.

Docelowo po wykonaniu I oraz II etapu prac powstała ulica (ul. Wiosenna) o dł. ok. 710,0 m, która stanowi przedłużenie i jednoczesne połączenie ul. Kazimierza Wielkiego z ul. Kardynała St. Wyszyńskiego.

Gmina Busko-Zdrój w każdym roku wykonuje remonty dróg gminnych w ramach podziału rządowych środków na usuwanie skutków klęsk żywiołowych, tzw. „powodziówek”. W 2018 r. łączny koszt zadań wyniósł – 5 046 401,70 zł., łączny koszt dofinansowania – 3 794 311,00 zł. Łączna długość wyremontowanych odcinków dróg – 6 729 mb. Z kolei w 2019 r. łączny koszt zadań w ramach „powodziówek” wyniósł – 3 241 802,23 zł., łączny koszt dofinansowania – 1 923 255,21 zł. Łączna długość wyremontowanych odcinków dróg – 2 038,00 mb.

Ponad to w 2018 r. w ramach Funduszu sołeckiego wykonano remonty dróg polnych (kruszywem) w następujących sołectwach: Sołectwo Baranów, Sołectwo Budzyń, Sołectwo Dobrowoda, Sołectwo Elżbiecin, Sołectwo Gadawa, Sołectwo Kołaczkowice, Sołectwo Kotki, Sołectwo Młyny, Sołectwo Nowa Wieś, Sołectwo Olganów, Sołectwo Palonki, Sołectwo Pęczelice, Sołectwo Podgaje, Sołectwo Ruczynów, Sołectwo Siesławice, Sołectwo Skorzów, Sołectwo Słabkowice, Sołectwo Służów, Sołectwo Szaniec, Sołectwo Wełecz, Sołectwo Widuchowa, Sołectwo Wolica, Sołectwo Zbrodzice. Na powyższe remonty wykorzystano 4 350 t kruszywa.

W 2019 r. w ramach Funduszu sołeckiego wykonano remonty dróg polnych (kruszywem) w następujących sołectwach: Sołectwo Bilczów, Sołectwo Biniątki, Sołectwo

Błoniec, Sołectwo Budzyń, Sołectwo Chotelek, Sołectwo Dobrowoda, Sołectwo Elźbiecin, Sołectwo Gadawa, Sołectwo Kawczyce, Sołectwo Kołaczkowice, Sołectwo Kotki, Sołectwo Młyny, Sołectwo Nowa Wieś, Sołectwo Palonki, Sołectwo Pęczelice, Sołectwo Podgaje, Sołectwo Ruczynów, Sołectwo Siesławice, Sołectwo Skorzów, Sołectwo Skotniki Małe, Sołectwo Słabkowice, Sołectwo Służów, Sołectwo Szaniec, Sołectwo Szczaworyż, Sołectwo Wełecz, Sołectwo Widuchowa, Sołectwo Zbludowice, Sołectwo Zbrodzice, Sołectwo Zwierzyniec, Sołectwo Żerniki Górne. Na powyższe remonty wykorzystano 5 250 t kruszywa.

Wskaźnik monitorowania 12 - Ilość zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu modernizacji oświetlenia ulicznego na bardziej sprzyjające środowisku

Gmina Busko-Zdrój sukcesywnie realizuje wymianę istniejących opraw oświetleniowych na energooszczędne oprawy typu LED. Podstawowe cele związane z wymianą oświetlenia to redukcja zużycia energii elektrycznej zasilającej oświetlenie uliczne, przekładająca się na osiągnięcie efektu ekologicznego w postaci redukcji emisji zanieczyszczeń CO₂. W 2018 r. zrealizowano 35 przedsięwzięć z zakresu modernizacji oświetlenia ulicznego na bardziej sprzyjające środowisku, z kolei w 2019 r. wykonano 55 zadań tego rodzaju. Szczegółowy wykaz ilości zrealizowanych przedsięwzięć z zakresu modernizacji oświetlenia ulicznego na bardziej sprzyjające środowisku opisany został w załączniku nr 1 do raportu.

Wskaźnik monitorowania 13 - Ilość przeprowadzonych kampanii informacyjno - edukacyjnych dot. podnoszenia świadomości ekologicznej, promowania zdrowego trybu życia wśród mieszkańców

Pod pojęciem zdrowego stylu życia może się kryć bardzo wiele znaczeń. Jedni wskażą na właściwą dietę, inni – na umiejętne działania pozwalające na unikanie sytuacji stresogennych, kolejni na aktywność fizyczną. Promocja zdrowego stylu życia jest procesem umożliwiającym ludziom zwiększenie kontroli nad własnym zdrowiem, jego poprawą oraz utrzymaniem. Najbardziej efektywną metodą zwiększania świadomości zdrowotnej społeczeństwa jest właśnie promocja zdrowia. Oznacza ona świadomy wysiłek jednostek i społeczeństwa ukierunkowany na umożliwienie każdemu człowiekowi świadomego

oddziaływania na własne zdrowie w aspekcie jego utrzymania i poprawy. W praktyce, oznacza to oddziaływanie na świadomość człowieka w celu zmiany stylu życia, kształtowanie prozdrowotnych zachowań oraz tworzenie warunków sprzyjających poprawie i ochronie zdrowia. Promocja zdrowia ma zatem zadanie kształtowania sposobów i warunków życia najbardziej optymalnych dla zachowania zdrowia a także pełnienie funkcji mediacyjnej między ludźmi a ich środowiskiem, odnoszącej się zarówno do indywidualnych wyborów, jak i działalności społecznej.

W monitorowanym okresie tj. w latach 2018-2019 przeprowadzono wśród mieszkańców 89 przedsięwzięć informacyjno - edukacyjnych dotyczących podnoszenia świadomości ekologicznej i promowania zdrowego trybu życia.

Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. wzięło czynny udział i współorganizowało 19 przedsięwzięć propagujących zdrowy styl życia w tym konferencji z zakresu turystyki zdrowotnej i prozdrowotnej, inicjatyw sportowych o charakterze lokalnym i regionalnym, badań profilaktycznych i konsultacji medycznych w zakresie profilaktyki wad postawy, dedykowanych akcji dla szkół, profilaktyki onkologicznej.

Buskie Samorządowe Centrum Kultury zrealizowało 45 przedsięwzięć, na których bezpośrednio jak również pośrednio poruszane były zagadnienia dotyczące świadomości ekologicznej oraz promowany zdrowy tryb życia wśród mieszkańców Gminy Busko-Zdrój. Z kolei Powiat Buski, zrealizował na terenie gminy 25 przedsięwzięć z omawianego zakresu. Szczegółowy wykaz zrealizowanych przedsięwzięć został opisany w załączniku nr 1 do niniejszego raportu.

Osiągnięte wartości w/w wskaźników w omawianym okresie monitorowania wskazują, że cel 1 jest realizowany.

Reasumując założony cel: *Busko-Zdrój jako gmina uzdrowiskowa marką rozpoznawalną na mapie Europy*, jest sukcesywnie rozwijany i wdrażany. Buskie sanatoria/zakłady przyrodolecznicze dysponują szeroką ofertą leczenia uzdrowiskowego, które opierają się na unikatowych na skalę Polski i Europy walorach naturalnych, tj. najwyższej jakości wodach siarkowych, wodach mineralnych oraz borowinach. Z ogromnym zaangażowaniem i zamiłowaniem do zdrowego trybu życia tworzona jest oferta turnusów rehabilitacyjnych, którą uzupełniają atrakcyjne propozycje pobytów wypoczynkowych o profilu SPA & Wellness. Dzięki kreowaniu nowych trendów w turystyce prozdrowotnej i promowaniu dbałości o zdrowie psychofizyczne, kuracjusze

odwiedzający gminę mają okazję korzystać z kuracji i aktywnego wypoczynku pod fachowym okiem lekarzy czy fizjoterapeutów. Buskie uzdrowisko odwiedzane jest przez turystów z całego świata, między innymi: z Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Izraela, Szwecji, Wielkiej Brytanii, Francji, Norwegii, Rosji, Japonii. Uzdrowisko promowane jest na licznych targach jak np. w Berlinie. Wydawane są foldery, albumy i ulotek w kilku językach.

W monitorowanym okresie Gmina Busko-Zdrój podejmowała liczne działania w celu ograniczenia niskiej emisji. Działania te miały różne formy, wśród których można wymienić: konkursy, ulotki, kampanie informacyjne, jak również realizację inwestycji, montaż mikroinstalacji prosumenckich na rzecz gospodarstw domowych, program dotacji celowej na wymianę systemów grzewczych w celu ograniczenia niskiej emisji poprzez modernizację indywidualnych kotłowni. Ponadto na terenie gminy dokonano likwidacji starych, nieekologicznych pieców w budynkach użyteczności publicznej oraz poddano termomodernizacji budynki użyteczności publicznej na terenie gminy. Działania dotyczące sukcesywnej wymiany starego oświetlenia na oświetlenie typu LED są wyjątkowo energooszczędne, dzięki czemu korzystnie wpływają na środowisko, poprzez zmniejszenie zużycia energii oraz obniżenie emisji dwutlenku węgla.

Cel szczegółowy nr 2: Rozwój turystyki opartej na zasobach środowiska naturalnego

Monitorowanie postępu realizacji działania priorytetowego prowadzone jest w oparciu o następujące wskaźniki:

- Ilość wybudowanych/rozbudowanych/wyremontowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno – turystycznej oraz wykorzystujących zasoby środowiska naturalnego
- Ilość obiektów zaadaptowanych na obsługę kuracjuszy i turystów
- Ilość przedsięwzięć z zakresu rozwoju zieleni w mieście (lub nakłady na rozwój zieleni w mieście Busko-Zdrój).

Dane nt. osiągniętych wielkości poszczególnych wskaźników zostały pozyskane z:

- Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju,
- Uzdrowiska Busko-Zdrój oraz od podmiotów uzdrowiskowych,
- Buskiego Samorządowego Centrum Kultury.

Osiągnięte w okresie objętym monitoringiem wartości wskaźników wyniosły:

Lp.	Wskaźniki monitorowania	Jednostka	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Łącznie
1	Ilość wybudowanych /rozbudowanych /wyremontowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno – turystycznej oraz wykorzystujących zasoby środowiska naturalnego	szt.	0	0	1	42	38	81
2	Ilość obiektów zaadaptowanych na obsługę kuracjuszy i turystów	szt.	4	6	5	0	0	15
3	Ilość przedsięwzięć z zakresu rozwoju zieleni w mieście (lub nakłady na rozwój zieleni w mieście Busko-Zdrój)	szt.	0	0	0	4	2	6

Szczegółowe zestawienie badanych wskaźników w załączniku nr 1 do Strategii

Wskaźnik monitorowania 1 - Ilość wybudowanych/rozbudowanych/wyremontowanych obiektów infrastruktury rekreacyjno – turystycznej oraz wykorzystujących zasoby środowiska naturalnego

Turystyka jest jednym z najbardziej dynamicznych sektorów gospodarki. Jest instrumentem polityki regionalnej, aktywizacji społeczności lokalnych oraz budowy trwałych podstaw rozwoju gospodarczego. Od jej funkcjonowania zależy istnienie wielu gałęzi gospodarki, ale także budowa świadomości społecznej, identyfikacji regionalnej ludności, budowa korzystnych postaw społecznych. Biorąc pod uwagę powyższe gmina stara się sukcesywnie realizować inwestycje dotyczące modernizacji obiektów infrastruktury rekreacyjno-turystycznej.

W 2018 r. Gmina Busko-Zdrój zrealizowała projekt pn.: „*Rewitalizacja stawu gminnego w Broninie – etap II*”. Projekt realizowany ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020, w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”.

Dzięki realizacji projektu powstało rodzinne miejsce rekreacji i odpoczynku, a jednocześnie szlak o funkcji rekreacyjno-turystycznej. Projekt obejmował zakresem rewitalizację terenu przy stawie, montaż elementów małej architektury w postaci ławek ogrodowych, stolików, pniaków do siedzenia, wykonanie punktów do grillowania. Wykonane zostały ścieżki rekreacyjne, miejsca parkingowe dla osób korzystających z obiektu oraz nowe nasadzenia. W ramach poprawy bezpieczeństwa oraz atrakcyjności terenu wykonane zostało energooszczędne oświetlenie typu LED. Cały teren wokół został odwodniony.

Koszt zadania wyniósł 565 134,06 zł brutto. Gmina pozyskała dofinansowanie zadania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 w zakresie Lokalnej Strategii Rozwoju, poddziałanie „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - w wysokości 292 353,50 zł stanowiło 63,63% kosztów kwalifikowanych.

W ramach budżetu obywatelskiego oraz funduszu sołeckiego uatrakcyjniono teren rekreacyjny w Siesławicach. Zakres wykonanych prac obejmował:

- a) budowę sceny letniej z zadaszeniem i oświetleniem w miejscowości Siesławice – teren rekreacyjny „Karabosy”;
- b) wykonanie utwardzenia placu przed projektowaną sceną letnią;
- c) zagospodarowanie terenu w dojsca, ścieżki piesze do sceny oraz wokół niej;
- d) zagospodarowanie w elementy małej architektury, takie jak ławki (w tym ławki dla widzów), kosze na śmieci i stojaki na rowery;

e) zagospodarowanie terenu wokół sceny letniej poprzez nasadzenia zieleni wysokiej i niskiej (drzew, krzewów oraz bylin) z uwzględnieniem wykonania tzw. roślinnego zielonego parawanu stanowiącego tło dla projektowanej sceny letniej.

W 2018 r. wybudowano także plac zabaw wraz z elementami ścieżki zdrowia na os. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Busku-Zdroju (w ramach budżetu obywatelskiego). Zakres prac obejmował wykonanie:

- placu zabaw dla dzieci z elementami ścieżki zdrowia (urządzenia zabawowe (17szt.)),
- elementów małej architektury (ławki ogrodowe (4szt.), kosze na śmieci (2szt.), stojaki na rowery (2szt.), tablica informacyjna z regulaminem (2 szt.)),
- nasadzeń zieleni (tuja (16szt.), krzewuszką (6 szt.), pięciornik krzewiasty (4szt.)),
- ogrodzenia terenu,
- utwardzenia nawierzchni (kostka brukowa betonowa).

Wartość robót wyniosła – 85 907,00 zł brutto.

W ramach realizowanego projektu pn. *„Wzrost gospodarczy uzdrowiska poprzez rozwój potencjału endogenicznego i zwiększenie dostępu do zasobów naturalnych - Rodzinny Park Zdrowia w Busku-Zdroju”*, współfinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020, w ramach Działania 7.2 *„Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów”*. realizowane są następujące zadania:

- zagospodarowanie tzw. „nowego” Parku Zdrojowego - rekreacja i edukacja prozdrowotna o wodzie;
- budowa tężni i domu zdrojowego, w którym zlokalizowana będzie m.in. pijalnia wód i oranżeria; montaż urządzeń siłowni zewnętrznej oraz uporządkowanie terenu zielonego o charakterze parkowo-leśnym pod nazwą „Małpi Gaj”;
- poprawa dostępu do zabytków w bezpośredniej bliskości Parku – Łazienek, Kaplicy św. Anny oraz Parku Zdrojowego.

W 2018 r. w ramach projektu ukończono realizację zadania *„Wzbogacenie oferty rekreacyjnej na obszarze objętym Planem Działania (zagospodarowanie terenu parkowo-leśnego „Małpi Gaj””* poprzez zakup i montaż urządzeń rekreacyjno-sportowych - elementy siłowni zewnętrznej). Wartość robót wyniosła 39 913,50 zł. Całkowity koszt projektu szacowany jest na poziomie ok. 25 mln. zł, w tym dofinansowanie z UE 7 359 810,00 zł.

W 2019 r. Gmina Busko-Zdrój ukończyła realizację projektu „Rozwój infrastruktury edukacyjnej w Gminie Busko-Zdrój”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 7.4 „Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020.

Zakres zadania obejmował rozbudowę budynku Szkoły Podstawowej Nr 2 o sale dydaktyczne i pomieszczenia towarzyszące wraz z niezbędnymi instalacjami oraz przyłączami. Budynek został dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością poprzez wykonanie windy osobowej na konstrukcji stalowej samonośnej, wyposażony w sprzęt dydaktyczny (komputery, pomoce dydaktyczne) i szkolny (biurka szkolne, ławki, tablice, wieszaki itp.),

Zadanie obejmowało również budowę kompleksu boisk sportowych przy Szkole Podstawowej nr 2 w Busku-Zdroju, w ramach którego wykonano:

- boisko wielofunkcyjne 20x40m z nawierzchnią poliuretanową,
- bieżnię okólną 3-torową o dł. 150,0 m wokół boiska piłkarskiego wraz z bieżnią sprinterską 3-torową do biegu na 60 m,
- boisko do piłki nożnej 22,0x44,0 m z nawierzchnią z trawy syntetycznej,
- zeskocznię do skoku w dal z rozbiegiem dł. 30,0 m o nawierzchni poliuretanowej,
- ogrodzenie boiska wielofunkcyjnego o wysokości 4,0 m,
- oświetlenie kompleksu sportowego, maszty oświetleniowe wys.12,0 m,
- odwodnienie kompleksu i budowę przyłącza kanalizacji deszczowej,
- ciągi piesze z nawierzchnią z kostki betonowej.

Całkowita wartość projektu wyniosła 10 941 577,01 zł, w tym dofinansowanie UE 2 999 742,21 zł

W 2019 r. ukończono realizację projektu „Przebudowa infrastruktury sportowej i doposażenie pracowni dydaktycznych w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 1 w Busku-Zdroju”. Zadanie było współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 7.4 „Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Wartość projektu wyniosła 527 498,06 zł, w tym dofinansowanie UE 369 248,64 zł.

Przedmiotem projektu był zakup wyposażenia sportowego do szkoły oraz doposażono placówkę w pomoce i sprzęt dydaktyczny tj. wyposażenie pracowni matematycznej, matematyczno-przyrodniczej.

Ponadto zadanie obejmowało przebudowę istniejącego boiska na boisko wielofunkcyjne o nawierzchni ze sztucznej trawy o wymiarach 30x44 m zawierającego:

- boisko do gry w piłkę ręczną (w boisku koło środkowe wykorzystywane przy grze w piłkę nożną) o wymiarach pola gry: 40x20 m,
- dwa boiska do koszykówki o wymiarach pola gry: 15x28 m,
- boisko do siatkówki o wymiarach pola gry: 9x18 m,
- kort tenisowy o wymiarach pola gry: 10,97x23,77 m,
- wyposażenie sportowe boiska wielofunkcyjnego oraz elementy niezbędne do prawidłowego funkcjonowania boiska, w tym ławki dla rezerwowych i kosze na śmieci.

Dodatkowo w ramach zadania zakupiono wyposażenie dydaktyczne pracowni - edukacji wczesnoszkolnej, fizycznej, chemicznej, przyrodniczo-geograficznej zrealizowano dostawę: wyposażenia interaktywnego, pomocy dydaktycznych i wyposażenia pracowni szkolnych, mebli oraz wyposażenia sportowego.

W analizowanym okresie wykonano również budowę pomnika na dz. nr 140 w Broninie. Zadanie objęło:

- a) Budowę pomnika z wykorzystaniem elementów pochodzących z rozbiórki Pomnika Wdzięczności (usytuowanego na działce 192/12 w Busku-Zdroju, przy Al. Mickiewicza),
- b) Renowację elementów pochodzących z rozbiórki Pomnika Wdzięczności,
- c) Zagospodarowanie terenu wokół pomnika uwzględniające dojścia do obiektu, utwardzenie terenu oraz nasadzenia roślinności.

W monitorowanym okresie tj. 2018-2019 w ramach Funduszu Sołeckiego wykonano liczne działania dotyczące budowy, rozbudowy, remontu obiektów infrastruktury rekreacyjno - turystycznej: obiektów świetlic wiejskich, remiz OSP, placów zabaw, siłowni zewnętrznych. Szczegółowy wykaz zrealizowanych przedsięwzięć został opisany w załączniku nr 1 do niniejszego raportu.

Gmina Busko-Zdrój realizuje projekt pn. „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne”. Projekt jest projektem partnerskim realizowanym wspólnie ze Spółdzielniami Mieszkaniowymi z terenu miasta, z trzema Wspólnotami Mieszkaniowymi oraz Parafią Rzymsko-Katolicką p.w. Świętego Brata Alberta w Busku-Zdroju przy udziale środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020 w ramach Działanie 6.5 „Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich”.

W ramach przedmiotowego projektu realizowane są następujące zadania:

- Rozbudowa, przebudowa oraz restauracja budynku Galerii Sztuki „Zielona” z zamontowaniem odnawialnych źródeł energii;
- Adaptacja budynków przy ul. Bocznej na cele społeczne wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia;
- Wykonanie kładki pieszo-rowerowej nad ul. S. Starkiewicza (łączącej Park Zdrojowy z terenem wokół Szpitala dziecięcego „Górka”);
- Zagospodarowanie terenów zielonych między os. T. Kościuszki a os. K. Pułaskiego wraz z doposażeniem istniejących terenów rekreacyjnych;
- Budowa łączników między ul. Grotta, a ul. 1-go Maja w Busku-Zdroju (roboty budowlane);
- Zagospodarowanie terenu między ul. Sz. Starkiewicza i Sanatorium „Rafał” wraz z al. Topolową, parku „Małpi Gaj” (w tym: wykonanie alejek, kanalizacji deszczowej w nowym parku);
- Budowa ciągu pieszo-jezdnego łączącego ul. gen. F. Rzewuskiego z ul. S. Rokosza
- Przebudowa ul. Rokosza w Busku-Zdroju na odcinku od ul. Starkiewicza do al. Kasztanowej;
- Przebudowa ul. 1-go Maja - etap I –deptak;
- Przebudowa ul. Rzewuskiego – deptak;
- Zagospodarowanie terenów poprzemysłowych;
- Montaż spójnego systemu monitoringu na obszarze rewitalizacji;
- Wyposażenie obszaru w pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów;
- Utworzenie stoisk targowych przy al. Mickiewicza;

Realizacja podjętych zamierzeń pozwoli na zwiększenie rozwoju gospodarczego obszaru, czego największym odzwierciedleniem będzie wzrost zatrudnienia, a tym samym spadek bezrobocia i poprawa sytuacji materialnej mieszkańców Gminy Busko-Zdrój. Zadania

zaplanowane w ramach przedmiotowego projektu będą wdrażane do realizacji sukcesywnie do roku 2021.

Na podstawie Umowy z Ministerstwem Sportu i Turystyki w ramach Programu modernizacji infrastruktury sportowej – edycja 2017 w analizowanym okresie realizowany jest projekt pn. „Przebudowa stadionu sportowego przy ul. Kusocińskiego w Busku-Zdroju – etap I”. W ramach przedsięwzięcia realizowana jest:

- przebudowa boiska treningowego o nawierzchni z trawy naturalnej,
- przebudowa 3 boisk treningowych z trawy naturalnej,
- przebudowa 2 kortów tenisowych o nawierzchni z maczki ceglanej,
- budowa boiska wielofunkcyjnego o nawierzchni poliuretanowej do gry w koszykówkę i siatkówkę,
- budowa zewnętrznego kortu do squasha,
- budowa placu do jazdy na rolkach o nawierzchni asfaltowej.

Uzupełnieniem i kontynuacją etapu I przebudowy stadionu sportowego będzie realizacja II etapu prac, na który Gmina Busko-Zdrój pozyskała w grudniu 2018 roku dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej. Zakres inwestycji obejmuje:

- przebudowę oświetlenia płyty boiska,
- montaż tablicy wyników,
- wykonanie instalacji nagłośnienia dla potrzeb prowadzenia m.in. zawodów sportowych,
- wykonanie nowego budynku zaplecza administracyjno - szatniowego z zadaszoną trybuną po stronie wschodniej głównej płyty boiska.

Wskaźnik monitorowania 2 - Ilość obiektów zaadaptowanych na obsługę kuracjuszy i turystów

Miasto Busko-Zdrój ma charakter uzdrowiskowy. Wody lecznicze występujące na terenie miasta zaliczają się do siarczkowych i jodkowo-bromkowych zawierających jod i selen. Na przełomie minionych lat można zaobserwować znaczący wzrost rozwoju uzdrowiska oraz sanatoriów i podmiotów uzdrowiskowych.

W monitorowanym okresie Sanatorium Słowacki uruchomiło nowy obiekt Terma Słowacki jest nowoczesnym centrum rehabilitacji, strefy Spa & Wellness, baseny termalno - mineralne.

W ramach projektu pn. „Wzrost gospodarczy uzdrowiska poprzez rozwój potencjału endogenicznego i zwiększenie dostępu do zasobów naturalnych - Rodzinny Park Zdrowia w Busku-Zdroju” współfinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020, w ramach Działania 7.2 „Rozwój potencjału endogenicznego jako element strategii terytorialnej dla określonych obszarów” realizowane jest przedsięwzięcie nakierowane na obsługę kuracjuszy i turystów tj. zadania:

- zagospodarowanie tzw. „nowego” Parku Zdrojowego - rekreacja i edukacja prozdrowotna o wodzie;
- budowa tężni i domu zdrojowego, w którym zlokalizowana będzie m.in. pijalnia wód i oranżeria; montaż urządzeń siłowni zewnętrznej oraz uporządkowanie terenu zielonego o charakterze parkowo-leśnym pod nazwą „Małpi Gaj”;
- poprawa dostępu do zabytków w bezpośredniej bliskości Parku – Łazienek, Kaplicy św. Anny oraz Parku Zdrojowego.

Wskaźnik monitorowania 3 - Ilość przedsięwzięć z zakresu rozwoju zieleni w mieście (lub nakłady na rozwój zieleni w mieście Busko-Zdrój)

W 2018 r. Gmina Busko-Zdrój ukończyła realizację projektu pn. „Rozwój terenów zieleni w mieście Busko-Zdrój” współfinansowanego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, Działanie 2.5. Celem projektu było odtworzenie i zahamowanie spadku powierzchni terenów zielonych w pasach drogowych ulic miejskich oraz skwerów miasta Busko-Zdrój, które uległy zdegradowaniu i zniszczeniu podczas rozbudowy infrastruktury komunalnej oraz w wyniku dynamicznego zurbanizowania miasta.

Realizacja inwestycji ma pozytywny wpływ na środowisko naturalne, głównie dzięki poprawie stanu środowiska przyrodniczego miasta. Realizacja projektu podyktowana była faktycznym zapotrzebowaniem i stanowiła odpowiedź na potrzeby mieszkańców miasta, okolicznych miejscowości jak również turystów i kuracjuszy. W zakres projektu wchodziły:

1) Zagospodarowanie terenów zielonych parku położonego pomiędzy ulicą Starkiewicza i sanatorium „Rafał” wraz z aleją Topolową oraz parku Małpi Gaj.

2) Zagospodarowanie terenów zielonych na obszarze miasta (reprezentacyjne skwery).

Zadanie miało na celu utworzenie jednolitego systemu oznakowania obszaru rewitalizacji miasta Busko-Zdrój, wykorzystującego symbolikę herbu Gminy Busko-Zdrój oraz zagospodarowanie terenów zielonych na obszarze miasta Busko-Zdrój. Zakres rzeczowy zadania obejmował urządzenie i zagospodarowanie zielenią oraz małą architekturą 18 skwerów na terenie miasta Busko-Zdrój.

Całkowity koszt projektu wyniósł 5 635 574,45 zł, w tym dofinansowanie z UE 4 494 314,37 zł.

W 2018 r. w ramach projektu: „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 - Działanie 6.5 „Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich” zrealizowano zadania:

- 1) Zagospodarowanie przestrzeni międzyblokowej na os. Generała Andersa w Busku-Zdroju przy budynkach nr 2 i 3.
- 2) Zagospodarowanie przestrzeni międzyblokowej na os. Orła Białego od strony południowej budynków nr 2, 15, 16.

Zakres prac obejmował między innymi zagospodarowanie terenów zielonych, obejmujące wykonanie nasadzeń drzew i krzewów oraz ustawienie elementów małej architektury tj. siłowni zewnętrznej, ławek oraz koszy na śmieci wraz z remontem nawierzchni istniejących parkingów i ich powiększenia.

W 2019 r. w ramach projektu pn. „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny Miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 - Działanie 6.5 „Rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich” Gmina Busko-Zdrój ukończyła realizację zadań:

- Zagospodarowanie terenów zielonych między os. T. Kościuszki a os. K. Pułaskiego wraz z doposażeniem istniejących terenów rekreacyjnych. Zadanie zostało podzielone na II Etapy:

- Etap I obejmował wykonanie zagospodarowania terenu (parking, ścieżki pieszo-rowerowe, place, tor rowerowy, budynek zaplecza sanitarno-szatniowego, workout, doświetlenie przedmiotowego terenu, mała architektura i inne),
- Etap II obejmował wykonanie pozostałej części zagospodarowania terenu (siłownia plenerowa, linarium, boiska do koszykówki, badmintonu, boisko do gry w bule, fontanna pływająca, domki dla kaczek i łabędzi, mała architektura i inne);
- Zagospodarowanie terenu między ul. dr Sz. Starkiewicza i Sanatorium „Rafał” wraz al. Topolową, parku tzw. „Małpi Gaj”.

Całkowity koszt projektu szacowany jest na poziomie około 40 mln., w tym dofinansowanie z UE blisko 20 mln.

Trwa realizacja projektu pn. „Park Zdrojowy Busko-Zdrój – zachowanie, promocja i udostępnienie” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego realizowanego w ramach Działania 4.4. „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego”, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Dzięki realizacji przedmiotowego projektu przebudowane zostaną istniejące ciągi komunikacyjne na terenie Zespołu Uzdrawiskowego. Nastąpi wymiana nawierzchni, wykonane zostaną nowe ciągi pieszo-jezdne, ścieżki rowerowe oraz alejki do ruchu pieszego, które poprawią dojścia do zabytków. Uporządkowana zostanie istniejąca zieleń oraz nasadzona nowa. Planowane jest wykonanie odwodnienia. Zamontowane zostaną elementy małej architektury m.in. ławki oraz kosze na śmieci. Modernizację przejdzie również oświetlenie parkowe, które wymienione zostanie na energooszczędne typu LED, co umożliwi lepsze doświetlenie terenu parku oraz dojścia do Sanatorium Marconi, a także poprawi bezpieczeństwo na terenie Zespołu Uzdrawiskowego. Gruntowną renowację przejdą również fontanny znajdujące się w otoczeniu budynku sanatorium, dzięki której poprawie ulegnie wygląd obiektów oraz ich stan techniczny. Projektem objęta zostanie również renowacja strumienia „Ciek od Buska”.

Całkowity koszt projektu szacowany jest na poziomie około 20 mln., w tym dofinansowanie z UE 13,4 mln.

Osiągnięte wartości w/w wskaźników wskazują, że cel 2 jest sukcesywnie realizowany. Niemniej jednak większość zadań zostanie zrealizowane w latach następnych.

Cel szczegółowy nr 3: Wykorzystanie potencjału kulturowego regionu

Monitorowanie postępu realizacji działania priorytetowego prowadzone jest w oparciu o następujące wskaźniki:

- Ilość zorganizowanych imprez kulturalnych i rozrywkowych oraz artystycznych uwzględniających tradycje uzdrowiska ;
- Ilość wyremontowanych/zmodernizowanych obiektów spełniających funkcję kulturalno – rekreacyjne;
- Ilość odrestaurowanych obiektów o wartościach historycznych i zabytkowych;
- Nowe technologie informacyjno - komunikacyjne w turystyce.

Dane nt. osiągniętych wielkości poszczególnych wskaźników zostały pozyskane z:

- Urzędu Miasta i Gminy w Busku-Zdroju,
- Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A. oraz od podmiotów uzdrowiskowych,
- Buskiego Samorządowego Centrum Kultury.

Osiągnięte w okresie objętym monitoringiem wartości wskaźników wyniosły:

Lp.	Wskaźniki monitorowania	Jednostka	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Łącznie
1	Ilość zorganizowanych imprez kulturalnych i rozrywkowych oraz artystycznych uwzględniających tradycje uzdrowiska	szt.	82	116	138	139	134	609
2	Ilość wyremontowanych/zmodernizowanych obiektów spełniających funkcję kulturalno - rekreacyjne	szt.	5	6	1	44	34	90
3	Ilość odrestaurowanych obiektów o wartościach historycznych i zabytkowych	szt.	2	3	3	5	6	19
4	Nowe technologie informacyjno - komunikacyjne w turystyce	szt.	0	2	3	2	1	8

Szczegółowe zestawienie badanych wskaźników w załączniku nr 1 do Strategii

Wskaźnik monitorowania 1- Ilość zorganizowanych imprez kulturalnych i rozrywkowych oraz artystycznych uwzględniających tradycje uzdrowiska

Analiza wartości przyjętych wskaźników w okresie monitorowanym wskazuje, iż przedmiotowy wskaźnik jest realizowany poprzez systematyczną organizację imprez kulturalnych, m.in. takich jak Międzynarodowy Festiwal im. Krystyny Jamroz oraz promowanie gminy przez publikację folderów reklamowych. Zaobserwować możemy, iż ilość organizowanych w Gminie Busko-Zdrój imprez kulturalnych /rozrywkowych. Organizacja tego typu wydarzeń jest długofalową formą oddziaływania na świadomość odbiorcy przekazu (uczestnika, słuchacza, widza, pracownika, mieszkańca, inwestora) i stanowi jedną z najskuteczniejszych form promocji gminy. Do głównych i najważniejszych, cyklicznych imprez kulturalnych i rozrywkowych można zaliczyć :

- Gala „Buskowiec Roku”;
- Międzynarodowy Festiwal Muzyczny im. Krystyny Jamroz;
- Ogólnopolski Festiwal Piosenki im. Wojtka Belona „Niechaj zabrzmi Bukowina”;
- Spotkania z Kulturą Żydowską;
- Przegląd Plastyki „Ponidzie”;
- Dożynki Gminne;
- Dni Buska-Zdroju.

Szczegółowy wykaz zorganizowanych imprez kulturalnych i rozrywkowych oraz artystycznych uwzględniających tradycje uzdrowiska opisany został w załączniku nr 1 do raportu.

Wskaźnik monitorowania 2 - Ilość wyremontowanych/ zmodernizowanych obiektów spełniających funkcję kulturalno – rekreacyjną

W celu zaspokojenia potrzeb społecznych i kulturalnych oraz poprawę jakości życia mieszkańców, Gmina Busko-Zdrój systematycznie realizuje działania remontowo-modernizacyjne obiektów spełniających funkcję kulturalno–rekreacyjną. Realizacja zadań ma również na celu zachowanie dziedzictwa kulturalnego i wzrost atrakcyjności turystycznej gminy. Głównym celem realizowania inwestycji spełniających funkcję kulturalno-rekreacyjnych dotyczących kształtowania przestrzeni publicznej mają podnieść atrakcyjność obszarów gminy i promować rozwój przestrzenny w oparciu o zasady kształtowania polityki przestrzennej.

W monitorowanym okresie przeprowadzono remonty/modernizację obiektów spełniających funkcję kulturalno - rekreacyjną, zwłaszcza świetlic w ramach Funduszu Sołeckiego. W 2018 r. zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- 1) Rewitalizacja stawu gminnego w Broninie - etap II;
- 2) Budowa sceny letniej w Siesławicach (w ramach budżetu obywatelskiego oraz funduszu sołeckiego);
- 3) Zagospodarowanie terenu parkowo-leśnego „Małpi Gaj” poprzez zakup i montaż urządzeń rekreacyjno-sportowych - elementy siłowni zewnętrznej;
- 4) Budowa placu zabaw wraz z elementami ścieżki zdrowia na os. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Busku-Zdroju (w ramach budżetu obywatelskiego)”;
- 5) Wykonanie wjazdu na boisko w Bilczowie;
- 6) Doposażenie placu zabaw w Bilczowie;
- 7) Remont posadzki w świetlicy oraz zagospodarowanie terenu wokół świetlicy wiejskiej w Broninie;
- 8) Doposażenie placu zabaw przy świetlicy wiejskiej w Broninie ;
- 9) Doposażenie placu zabaw przy świetlicy wiejskiej w Chotelku ;
- 10) Budowa altany przy świetlicy wiejskiej w Chotelku;
- 11) Zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej w Galowie;
- 12) Remont łazienki w budynku OSP w Galowie;
- 13) Zakup działki pod plac zabaw w miejscowości Janina ;
- 14) Budowa placu zabaw przy świetlicy wiejskiej w Kamedułach ;
- 15) Budowa altany rekreacyjnej przy świetlicy wiejskiej w Kawczycach;
- 16) Remont sufitu w świetlicy wiejskiej w Kawczycach;
- 17) Wyrównanie działki przy świetlicy wiejskiej w Kawczycach;
- 18) Uporządkowanie działki przy świetlicy wiejskiej w Kostkach Dużych;
- 19) Zagospodarowanie działki przy boisku sportowym w Kostkach Małych;
- 20) Zakup wyposażenia świetlicy wiejskiej w Kamedułach;
- 21) Zakup 2 bramek i ich montaż oraz budowa wiaty za świetlicą wiejską w Łagiewnikach;
- 22) Zakup wyposażenia świetlicy wiejskiej w Młynach;
- 23) Modernizacja infrastruktury sportowo - rekreacyjnej w Młynach;
- 24) Zakup elementów siłowni zewnętrznej przy świetlicy wiejskiej w Nowym Folwarku ;
- 25) Doposażenie placu zabaw przy świetlicy wiejskiej w Nowym Folwarku;
- 26) Zakup wyposażenia oraz kamer monitoringu świetlicy wiejskiej w Oleszkach;
- 27) Doposażenie świetlicy wiejskiej w Olganowie;

- 28) Doposażenie placu zabaw w Olganowie ;
- 29) Instalacja ogrzewania w świetlicy wiejskiej w Radzanowie;
- 30) Doposażenie placu zabaw w Ruczynowie;
- 31) Zakup elementów siłowni zewnętrznej przy Szkole Podstawowej w Siesławicach;
- 32) Doposażenie placu zabaw przy Szkole Podstawowej w Siesławicach;
- 33) Wykonanie sceny wraz z zadaszeniem w miejscowości Skotniki Duże;
- 34) Zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej w Szańcu;
- 35) Zakup ławek, stolików i parasoli do świetlicy wiejskiej w Szańcu;
- 36) Budowa placu zabaw dla dzieci przy świetlicy wiejskiej w Welczu;
- 37) Zakup wyposażenia świetlicy wiejskiej w Widuchowie;
- 38) Zakup komplet stołów i ławek na plac zabaw przy Szkole Podstawowej w Zbludowicach;
- 39) Remont zaplecza kuchennego oraz mebli do świetlicy wiejskiej w Zwierzyńcu;
- 40) Zakup drewnianej podłogi zewnętrznej do Zwierzyńca;
- 41) Doposażenie placu zabaw przy świetlicy wiejskiej w Żernikach Górnych;
- 42) Utwardzenie terenu przed świetlicą Wiejską w Żernikach Górnych;
- 43) Wymiana nawierzchni w sali sportowej Powiatowego Międzyszkolnego Ośrodka Sportowego w Busku-Zdroju;
- 44) Powstanie nowego boiska wielofunkcyjnego o sztucznej nawierzchni przy Powiatowym Międzyszkolnym Ośrodku Sportowym w Busku-Zdroju.

W 2019 r. zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

- 1) Budowa pomnika na dz. nr 140 w Broninie;
- 2) Wykonie ogrodzenie boiska sportowego w Baranowie;
- 3) Doposażenie placu zabaw w urządzenia siłowni zewnętrznej w Bilczowie;
- 4) Wyposażenie świetlicy wiejskiej w Biniątkach;
- 5) Utwardzenie brzegu stawu w Broninie;
- 6) Remont ogrodzenia przy świetlicy wiejskiej w Broninie;
- 7) Wyposażenie świetlicy wiejskiej w Chotelku;
- 8) Wykonanie placu zabaw przy Szkole Podstawowej w Dobrowodzie;
- 9) Remont w budynku OSP w Galowie;
- 10) Budowa placu zabaw przy świetlicy wiejskiej w Janinie;
- 11) Remont boiska przy świetlicy wiejskiej w Kamedułach;
- 12) Remont w świetlicy wiejskiej w Kawczycach;
- 13) Budowa placu zabaw przy świetlicy wiejskiej w Kostkach Dużych;

- 14) Zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej w Kostkach Dużych;
- 13) Doposażenie placu zabaw w Kostkach Małych ;
- 14) Zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej w Kotkach ;
- 15) Wykonanie oświetlenia boiska sportowego przy świetlicy wiejskiej w Kamedułach;
- 16) Zakup wyposażenia oraz budowa wiaty za świetlicą wiejską w Kamedułach ;
- 17) Zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej oraz budowa wiaty za świetlicą wiejską w Łagiewnikach;
- 18) Altana rekreacyjna przy świetlicy wiejskiej w Nowym Folwarku;
- 19) Zakup wyposażenia do świetlicy wiejskiej w Nowym Folwarku;
- 20) Doposażenie placu zabaw w Oleszkach;
- 21) Doposażenie placu zabaw w Olganowie ;
- 22) Doposażenie placu zabaw w Podgajach;
- 23) Przygotowanie terenu pod plac zabaw w Radzanowie;
- 24) Wyposażenie świetlicy wiejskiej w Radzanowie;
- 25) Doposażenie placu zabaw przy Szkole Podstawowej w Siesławicach ;
- 26) Wykonanie zadaszenia sceny w miejscowości Skotniki Duże ;
- 27) Remont w świetlicy wiejskiej w Skotnikach Małych;
- 28) Zakup ławek i koszy na działkę gminną w Słabkowicach;
- 29) Doposażenie placu zabaw dla dzieci przy świetlicy wiejskiej w Wełczu;
- 30) Zagospodarowanie terenu przy budynku świetlicy wiejskiej w Wełczu;
- 31) Wykonanie ogrodzenia boiska sportowego w Widuchowie;
- 32) Zagospodarowanie terenu oraz zakup wiaty na odpady komunalne przy świetlicy wiejskiej w miejscowości Widuchowa;
- 33) Remont w świetlicy wiejskiej w Zbrodnicach;
- 34) Remont schodów w świetlicy wiejskiej w Zwierzyńcu.

Wskaźnik monitorowania 3 - Ilość odrestaurowanych obiektów o wartościach historycznych i zabytkowych

W ramach realizacji wskaźnika udzielono dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, zlokalizowanych na terenie Gminy Busko-Zdrój, ze środków pochodzących z budżetu Gminy Busko-Zdrój oraz Powiatu Buskiego.

W 2018 r. dotacje otrzymały:

- Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju w wysokości 14 000,00 zł na dofinansowanie prac konserwatorskich w kościele filialnym pw. Św. Stanisława Biskupa w Chotelku należącym do Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju. Prace konserwatorskie polegały na renowacji wybranych elementów wystroju i wyposażenia wnętrza. Przyznana kwota dotacji celowej stanowiła 49,95% całkowitego kosztu prac, ustalonego na podstawie kosztorysu ofertowego (całkowity koszt prac 28 029,23 zł);
- Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu w wysokości 19 000,00 zł, na dofinansowanie konserwacji i restauracji ołtarza bocznego przy tęczycy, po stronie południowej, w kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu. Przyznana kwota dotacji celowej stanowi 31,67% całkowitego kosztu prac, ustalonego na podstawie kosztorysu ofertowego (całkowity koszt prac 59 993,35 zł);
- Parafii Rzymskokatolickiej pw. Św. Jakuba Starszego w Szczaworyżu w wysokości 7 000,00 zł, na dofinansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich przy polichromii ściennej - malowanej inskrypcji poświadczającej konsekrację kościoła w prezbiterium, w kościele parafialnym pw. św. Jakuba Starszego Apostoła w Szczaworyżu". Przyznana kwota dotacji celowej stanowi 68,29% całkowitego kosztu prac, ustalonego na podstawie kosztorysu ofertowego (całkowity koszt prac 10 250,50 zł);
- Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu. Wysokość przyznanej przez Powiat dotacji celowej wyniosła 6000,00 zł. z przeznaczeniem na dofinansowanie zadania polegającego na wykonaniu konserwacji ołtarza bocznego z obrazem św. Józefa z dzieciątkiem w kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu;
- Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju. Wysokość przyznanej przez Powiat dotacji celowej wyniosła 6000,00 zł. z przeznaczeniem na dofinansowanie zadania polegającego na wykonaniu konserwacji wybranych elementów wystroju i wyposażenia wnętrza w drewnianym kościele filialnym pw. Św. Stanisława Biskupa w Chotelku Zielonym.

W 2019 r. dotacje otrzymały:

- Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Dobrowodzie w wysokości 9 000,00 zł na dofinansowanie technicznych i estetycznych prac konserwatorskich dwóch polichromii ściennych – malowanych inskrypcji, znajdujących się na elewacji południowej kościoła parafialnego pw. św. Marii Magdaleny w Dobrowodzie. Przyznana kwota dotacji celowej stanowi 86,48% całkowitego kosztu prac, ustalonego na podstawie kosztorysu ofertowego (całkowity koszt prac 10 407,30 zł);
- Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu w wysokości 18 000,00 zł, na dofinansowanie prac konserwatorskich przy czterech segmentach neogotyckich ławek w kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu. Przyznana kwota dotacji celowej stanowi 24,39% całkowitego kosztu prac, ustalonego na podstawie kosztorysu ofertowego (całkowity koszt prac 73 800,00 zł);
- Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Jakuba Starszego w Szczaworyżu w wysokości 13 000,00 zł, na dofinansowanie prac konserwatorskich przy strukturze ołtarza bocznego w kaplicy południowej kościoła parafialnego pw. św. Jakuba Starszego Apostoła w Szczaworyżu - I etap. Przyznana kwota dotacji celowej stanowi 68,54% całkowitego kosztu prac, ustalonego na podstawie kosztorysu ofertowego (całkowity koszt prac 18 968,00 zł).
- Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marii Magdaleny w Dobrowodzie. Wysokość przyznanej przez Powiat dotacji celowej wyniosła 2500,00 zł. z przeznaczeniem na dofinansowanie zadania polegającego na wykonaniu prac konserwatorskich restauratorskich szafy (armarii) z zakrystii w kościele parafialnym pw. św. Marii Magdaleny w Dobrowodzie;
- Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju. Wysokość przyznanej przez Powiat dotacji celowej wyniosła 3500,00 zł. z przeznaczeniem na dofinansowanie zadania polegającego na wykonaniu konserwacji technicznej profilowych belek podstropowych w drewnianym kościele filialnym pw. Św. Stanisława Biskupa w Chotelku Zielonym.
- Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu. Wysokość przyznanej przez Powiat dotacji celowej wyniosła 6000,00 zł. z przeznaczeniem na dofinansowanie zadania polegającego na wykonaniu konserwacji technicznej i estetycznej czterech segmentów ławek z kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szańcu.

Ponadto w ramach złożonego wniosku o dofinansowanie projektu pn. „*Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne*”, planowane jest do wykonania zadanie dotyczące „Rozbudowy, przebudowy oraz restauracji budynku Galerii Sztuki „Zielona” z zamontowaniem odnawialnych źródeł energii”. Przedmiotowe zadanie planowane jest do wykonania w 2021/2022r.

W ramach projektu zrealizowano również zadanie polegające na zagospodarowaniu terenu wokół zabytkowego kościółka św. Anny w Parku Zdrojowym (zadanie zrealizowane przez partnera projektu - Parafię Rzymskokatolicką pw. Św. Brata Alberta Chmielowskiego w Busku-Zdroju).

Trwa również realizacja projektu pn. „Park Zdrojowy Busko-Zdrój - zachowanie, promocja i udostępnienie” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 4.4. „Zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego”, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Projekt dotyczy zachowania, ochrony i zabezpieczenia Zespołu Uzdrawiskowego w Busku-Zdroju wpisanego do rejestru zabytków (Rej.Zab.nr-A.20/1). Zespół Uzdrawiskowy, na który składa się Park Zdrojowy wraz z obiektem Łazienek (Sanatorium Marconi), które stanowią ważny element dziedzictwa kulturowego gminy Busko-Zdrój. Realizacja projektu nastąpi w kolejnych latach. W ramach przedmiotowego zadania przebudowane zostaną istniejące ciągi komunikacyjne na terenie Zespołu Uzdrawiskowego. Nastąpi wymiana nawierzchni, wykonane zostaną nowe ciągi pieszo-jezdne, ścieżki rowerowe oraz alejki do ruchu pieszego, które poprawią dojścia do zabytków. W ramach projektu uporządkowana zostanie istniejąca zieleń oraz zostanie nasadzona nowa. Modernizację przejdzie również oświetlenie parkowe, które wymienione zostanie na energooszczędne typu LED, co umożliwi lepsze doświetlenie terenu parku, a także poprawi bezpieczeństwo na terenie Zespołu Uzdrawiskowego..

Wskaźnik monitorowania 4 - Nowe technologie informacyjno – komunikacyjne w turystyce

W miarę wzrostu dostępności do technologii informacyjno – komunikacyjnych, rośnie rola Internetu, jako czynnika o coraz większym znaczeniu dla rozwoju gospodarki turystycznej regionu. Idąc z postępem czasu, gmina Busko-Zdrój również stara się wdrażać nowe technologie informacyjno-komunikacyjne. W monitorowanym okresie:

- przy udziale Regionalnej Organizacji Turystycznej została utworzona i na bieżąco aktualizowana jest strona internetowa www.busko.travel.pl.
- technologie informacyjno - komunikacyjne stosowane są w badanym okresie poprzez publikację różnorodnych informacji turystycznych w mediach społecznościowych.

Osiągnięte wartości w/w wskaźników wskazują, że cel 3 jest realizowany.

Analiza wymienionych wskaźników wskazuje na stale rozwijający się proces mający na celu wykorzystanie potencjału kulturowego regionu. Zaznaczyć należy, iż na przełomie ostatnich lat znacznie zwiększyła się ilość zorganizowanych imprez kulturalnych i rozrywkowych oraz artystycznych w regionie. Z imprez, koncertów organizowanych w gminie korzystają nie tylko mieszkańcy, ale również turyści a w dużej mierze kuracjusze przebywający na leczeniu w buskim kurorcie.

Nowym produktem turystycznym Buska-Zdroju i województwa świętokrzyskiego, będzie jedna z największych i najnowocześniejszych tężni solankowych w Polsce. Całość kompleksu położona jest pośród parkowej zieleni, gdzie malowniczo zaaranżowane tereny zachęcają do długich spacerów. Z tego wspaniałego obiektu będzie można korzystać już wiosną 2021 roku.

Cel główny nr 2:

BUSKO-ZDRÓJ GMINĄ MOŻLIWOŚCI - ZASPOKAJAJĄCĄ POTRZEBY SPOŁECZNE I GOSPODARCZE

Cel szczegółowy nr 1: Wzrost przedsiębiorczości i aktywności społecznej

Monitorowanie postępu realizacji celu prowadzone jest w oparciu o następujące wskaźniki:

- Ilość zmodernizowanych boisk sportowych, sal dydaktycznych, doposażenie/ rozbudowa/ modernizacja obiektów oświatowych;
- Działania wspierające organizacje prowadzące działalność turystyczną oraz tworzenie partnerstw;
- Ilość propozycji szkoleniowych skierowanych do organizacji prowadzących działalność rolniczą;
- Wspieranie tworzenia produktów lokalnych;
- Ilość propozycji / ofert edukacyjnych skierowanych do młodzieży.

Osiągnięte w okresie objętym monitoringiem wartości wskaźników wyniosły:

Lp.	Wskaźniki monitorowania	Jednostka	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Łącznie
1	Ilość zmodernizowanych boisk sportowych, sal dydaktycznych, doposażenie/ rozbudowa/ modernizacja obiektów oświatowych	szt.	53	61	59	15	30	218
2	Działania wspierające organizacje prowadzące działalność turystyczną oraz tworzenie partnerstw	ilość	39					
3	Ilość propozycji szkoleniowych skierowanych do organizacji prowadzących działalność rolniczą	szt.	27	14	10	15	11	77
4	Wspieranie tworzenia produktów lokalnych	szt.	3					
5	Ilość propozycji / ofert edukacyjnych skierowanych do młodzieży	szt.	404	431	446	550	541	2 372

Szczegółowe zestawienie badanych wskaźników w załączniku nr 1 do Strategii

Wskaźnik monitorowania 1 - Ilość zmodernizowanych boisk sportowych, sal dydaktycznych, doposażenie/ rozbudowa/ modernizacja obiektów oświatowych

Szkoła jest miejscem uczenia się, życia społecznego i zawodowego. Rezultaty tej pracy edukacyjnej to wiedza, ogólna orientacja w świecie. Szkoła spełnia trzy podstawowe funkcje: wychowawczą, kształcącą i opiekuńczą. Szkoła to typ instytucji społecznej i zarazem podstawowa jednostka organizacyjna systemu oświaty, której zadaniem jest kształtowanie oraz wychowywanie dzieci i młodzieży. Wszechstronny rozwój ucznia, profesjonalny rozwój nauczyciela, rozwój szkoły jako instytucji edukacyjno-opiekuńczej to priorytety rozwojowe całego systemu edukacyjnego kraju. Rozwijająca się szkoła to ciągłe doskonalenie, coraz lepsze warunki stwarzane dla rozwoju ucznia i rozwoju zawodowego nauczycieli. Ponieważ rozwój jest procesem, to zmiany, przeobrażenia dążą do stanów bardziej złożonych, doskonalszych.

Biorąc powyższe pod uwagę w monitorowanym okresie w celu zapewnienia odpowiednich warunków do nauki i dalszego rozwoju dzieci i młodzieży przeprowadzono szereg działań związanych z modernizacją obiektów oświatowych.

W 2018 r. Powiat buski zakończył realizację projektu „Budowa nowego budynku kształcenia zawodowego, budowa boiska wielofunkcyjnego o sztucznej nawierzchni, dobudowa do hali sportowej siłowni oraz wymiana posadzki sportowej, remont warsztatów na potrzeby szkolnictwa zawodowego, zakup wyposażenia do celów dydaktycznych”, współfinansowanego z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 w ramach Działania 7.4 „Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej”.

W rezultacie projektu powstał nowy trzykondygnacyjny budynek kształcenia zawodowego dla Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Busku-Zdroju z pełnym wyposażeniem w instalacje wewnętrzne i zagospodarowaniem wokół budynku. Zakupiono wyposażenie i oprogramowania na potrzeby dydaktyczne Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących. Powstał jeden nowy budynek o konstrukcji żelbetowej, z rozwiązaniami architektonicznymi i racjonalnymi usprawnieniami gwarantującymi dostęp dla obojga płci i dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (min: windy, pochylnie, WC).

Nowy budynek został połączony łącznikami z warsztatami i Powiatowym Międzyszkolnym Ośrodkiem Sportowym, przy którym dobudowano siłownię z wyposażeniem.

W sali sportowej Powiatowego Międzyszkolnego Ośrodka Sportowego w Busku-Zdroju dokonano wymiany nawierzchni. Istniejącą podłogę sportową zastąpiono systemową podłogą sportową, spełniającą normy i zapewniającą odpowiednie dla tego typu podłóg właściwości użytkowo - techniczne. Sala sportowa posiada podłogę o parametrach podłogi sportowej powierzchniowo – sprężystej.

Przy Powiatowym Międzyszkolnym Ośrodku Sportowym w Busku-Zdroju powstało nowe boisko wielofunkcyjne o sztucznej nawierzchni. Przy budynku szkoły przebudowano istniejące boisko trawiaste na boisko wielofunkcyjne zewnętrzne o nawierzchni syntetycznej, powierzchni 32mx19m. Prace polegały na wykonaniu odwodnienia liniowego, budowie boiska wielofunkcyjnego z wydzielonymi liniami, wykonanie piłkochwyłów wokół boiska. Wybudowano schody terenowe, płaszczyzny ruchu z kostki betonowej oraz pochylnie dla osób niepełnosprawnych, zamontowano urządzenia sportowe siłowni. Wykonano zagospodarowanie terenu.

W warsztatach Zespołu Szkół Technicznych i Ogólnokształcących przeprowadzono remont wew. instalacji, stolarki i ścian, zakup nowoczesnego wyposażenia dydaktycznego do nauki zawodu. Wsparciem objęto dwa budynki infrastruktury kształcenia zawodowego. Realizacja projektu wpłynęła na poprawę kształcenia zawodowego, poprzez:

1) wprowadzenie zajęć dydaktycznych w oparciu o nowoczesny innowacyjny sprzęt badawczy, nowoczesne technologie i urządzenia informatyczne;

2) wprowadzenie większej ilości zajęć wspierających uczniów ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi, zarówno posiadającymi deficyty, jak również uczniami o szczególnych uzdolnieniach i zainteresowaniach;

3) wprowadzenie nowych metod dydaktycznych w oparciu o metodę eksperymentu;

4) wprowadzenie większej ilości zajęć z nowoczesnymi pomocami dydaktycznymi wykorzystywanymi w plenerze i kontakcie ze środowiskiem naturalnym;

5) wprowadzenie dodatkowych innowacyjnych zajęć realizowanych we współpracy z pracodawcami.

Zmodernizowano 1 boisko sportowe, wybudowano 1 boisko sportowe, doposażono 13 sal dydaktycznych.

W 2019 r. w gminnych obiektach oświatowych, tj. Szkołach Podstawowych:

- zmodernizowano 3 boiska sportowe,
- wybudowano 11 sal dydaktyczne,
- wyposażono 11 sal dydaktycznych,
- doposażono 5 sal dydaktycznych.

W 2019 r. Gmina Busko-Zdrój w ramach projektu „Rozwój infrastruktury edukacyjnej w Gminie Busko-Zdrój”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 7.4 „Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Wykonano prace dotyczące rozbudowy budynku Szkoły Podstawowej Nr 2 w Busku-Zdroju o sale dydaktyczne oraz budowę boisk sportowych.

W ramach zadania wykonano kompleksową modernizację oraz nadbudowę i przebudowę istniejącego układu funkcjonalnego szkoły wraz z niezbędnymi instalacjami oraz przyłączami:

- istniejąca część budynku SP Nr 2 została przebudowana, rozbudowana o klatkę schodową i nadbudowana o jedną kondygnację (II piętro), w wyniku której powstało 11 dodatkowych sal dydaktycznych (pracownie przyrodnicze z zapleciami, pracownie matematyczno-informatyczne i sale lekcyjne ogólnego przeznaczenia);
- na kondygnacji parteru i I piętra wykonano roboty remontowe i modernizacyjne polegające na: malowaniu sal lekcyjnych, częściowej wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, wykonaniu nowych wykładzin podłogowych, wymianie instalacji elektrycznych i sanitarnych. W miejscu dotychczasowego łącznika między szkołą a istniejącą salą gimnastyczną wykonano nowe pomieszczenia sanitarne dla chłopców i dziewcząt oraz personelu szkoły.
- W miejscu starych sanitariatów wykonano pomieszczenia administracyjne i archiwum szkoły.
- budynek dostosowano do potrzeb osób z niepełnosprawnościami poprzez wykonanie windy osobowej na konstrukcji stalowej samonośnej. Dostęp na parter szkoły odbywa się za pomocą istniejącej pochylni (wejście główne do budynku);
- wyposażono budynek szkoły w tym 11 sal dydaktycznych w sprzęt dydaktyczny i szkolny (biurka szkolne, ławki, tablice, wieszaki, pomoce dydaktyczne itp.). Szkoła została doposażona w nowe zestawy meblowe oraz armaturę sanitarną;

- zagospodarowano teren przyszkolny poprzez wykonanie oświetlenia terenu, odwodnienia dróg i parkingów, wykonano dojścia, chodniki stanowiące komunikacje w obrębie budynku szkoły oraz zagospodarowano teren w małą architekturę

Zadanie objęło również budowę kompleksu boisk sportowych przy Szkole Podstawowej nr 2 w Busku-Zdroju, w ramach którego wykonano:

- boisko wielofunkcyjne 20x40m z nawierzchnią poliuretanową,
- bieżnię okólną 3-torową o dł. 150,0 m wokół boiska piłkarskiego wraz z bieżnią sprinterską 3-torową do biegu na 60 m,
- boisko do piłki nożnej 22,0x44,0 m z nawierzchnią z trawy syntetycznej,
- zeskocznię do skoku w dal z rozbiegiem dł. 30,0 m o nawierzchni poliuretanowej,
- ogrodzenie boiska wielofunkcyjnego o wysokości 4,0 m,
- oświetlenie kompleksu sportowego, maszty oświetleniowe wys.12,0 m,
- odwodnienie kompleksu i budowę przyłącza kanalizacji deszczowej,
- ciągi piesze z nawierzchnią z kostki betonowej.

W 2019 r. ukończono również realizację projektu „Przebudowa infrastruktury sportowej i doposażenie pracowni dydaktycznych w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 1 w Busku-Zdroju”. Zadanie było współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 7.4 „Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Wartość współfinansowania Unii Europejskiej stanowiła 70%.

Zadanie obejmowało przebudowę istniejącego boiska na boisko wielofunkcyjne o nawierzchni ze sztucznej trawy o wymiarach 30x44 m zawierającego:

- boisko do gry w piłkę ręczną (w boisku koło środkowe wykorzystywane przy grze w piłkę nożną) o wymiarach pola gry: 40x20 m,
- dwa boiska do koszykówki o wymiarach pola gry: 15x28 m,
- boisko do siatkówki o wymiarach pola gry: 9x18 m,
- kort tenisowy o wymiarach pola gry: 10,97x23,77 m,
- wyposażenie sportowe boiska wielofunkcyjnego oraz elementy niezbędne do prawidłowego funkcjonowania boiska, w tym ławki dla rezerwowych i kosze na śmieci.
- Dodatkowo w ramach zadania zakupiono wyposażenie dydaktyczne 5 pracowni: edukacji wczesnoszkolnej, fizycznej, chemicznej, przyrodniczo-geograficznej zrealizowano

dostawę: wyposażenia interaktywnego, pomocy dydaktycznych i wyposażenia pracowni szkolnych, mebli oraz wyposażenia sportowego.

Wskaźnik monitorowania 2 - Działania wspierające organizacje prowadzące działalność turystyczną oraz tworzenie partnerstw.

Turystyka jest ważną i nowoczesną sferą aktywności gospodarczej, a jednocześnie sferą działalności społecznej. Aktywność turystyczna jest jednym z podstawowych mierników poziomu życia mieszkańców i wskaźnikiem rozwoju cywilizacyjnego społeczeństwa. Turystyka jest faktycznie jedną z form działalności gospodarczej o najbardziej znaczącym potencjale w tworzeniu przyszłego wzrostu i zatrudnienia w Gminie Busko-Zdrój.

Biorąc powyższe pod uwagę zarówno Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. jak również wszystkie podmioty uzdrowiskowe z terenu miasta sukcesywnie angażują się w inicjatywy, których celem jest praca na rzecz rozwoju i promocji sektora turystyki zdrowotnej i prozdrowotnej w regionie i za granicą.

W latach 2018-2019 Gmina Busko-Zdrój wspierała w dalszym ciągu wiele organizacji prowadzących działalność turystyczną. Podtrzymywane były partnerstwa trójsektorowe (publiczno – społeczno – prywatne) – inwestycyjne i miękkie, w ramach których realizowane były granty, konkursy i dotacje, m.in.:

- Partnerstwo w ramach organizacji Gwardyjskich Mistrzostw Polski w Boksie (BUKS Ring + Gmina Busko – Zdrój + BSCK +LGD Słoneczny Lider);
- Partnerstwo z LGD Słoneczny Lider;
- Partnerstwo z Koalicją Kół Gospodyń Wiejskich i Miejskich;
- Partnerstwo z Lokalną Organizacją Turystyczną „Moc Ponidzia”;
- Wsparcie Stowarzyszenia VOCE;
- Wsparcie Fundacji Perfecta;
- Partnerstwo z Towarzystwem Miłośników Buska – Zdroju ;
- Partnerstwo w ramach organizacji Festiwalu Tygiel Kultur (Hotel Bristol, BSCK, Gmina Busko – Zdrój, GOK Nowy Korczyn);
- Partnerstwo ze Stowarzyszeniem Przyjaciół Festiwalu Muzycznego im. Krystyny Jamroz.

Szczegółowy wykaz organizacji prowadzących działalność turystyczną z którymi współpracuje Gmina opisany został w załączniku nr 1 do raportu.

Wskaźnik monitorowania 3 - Ilość propozycji szkoleniowych skierowanych do organizacji prowadzących działalność rolniczą.

Z analizy złożoności przepisów regulujących wszystkie znane formy sprzedaży bezpośredniej dotyczących wymogów formalnych, weterynaryjnych, higieniczno - sanitarnych oraz aspektów podatkowych jest wyjątkowo duża. Aby prawo w tym zakresie nie pozostawało „martwe” a rolnicy z naszej gminy mogli skorzystać z nowych, korzystnych dla nich rozwiązań w monitorowanym okresie zorganizowano szereg kampanii informacyjno-szkoleniowych.

Biorąc powyższe pod uwagę Świątokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach zorganizował i przeprowadził w latach 2018-2019 - 26 szkoleń związanych z tematyką o działalności rolniczej.

Szczegółowy wykaz propozycji szkoleniowych skierowanych do organizacji prowadzących działalność rolniczą opisany został w załączniku nr 1 do raportu.

Wskaźnik monitorowania 4 - Wspieranie tworzenia produktów lokalnych

Obszary wiejskie w Gminie Busko-Zdrój, wyróżniają się wysokimi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi. Buską wieś charakteryzuje duża różnorodność obszarów i krajobrazów wiejskich, dominacja zrównoważonego rolnictwa opartego o rodzinne gospodarstwa rolne, a co za tym idzie wysoka jakość żywności, produkty regionalne (coraz częściej rejestrowane jako chronione w UE) i bogate dziedzictwo kulinarne. Turystyka przyjazna dla środowiska staje się ważnym narzędziem pobudzania przedsiębiorczości społeczności lokalnych, rozwijania nowych innowacyjnych rynków pracy oraz tworzenia zielonych miejsc pracy.

Tereny wiejskie, na których zachowała się tradycyjna uprawa roli z niskim użyciem środków chemicznych i małymi rodzinnymi gospodarstwami, dysponują dodatkowo bezcennym zapleczem żywieniowym. Zdrowa żywność, coraz częściej poszukiwana przez turystów krajowych i zagranicznych, stanowi bazę dla rozwoju gastronomii turystycznej, w tym też na potrzeby turystyki zrównoważonej. Turyści poszukują różnorodnej zdrowej

kuchni i wysokiej jakości produktów żywnościowych, tradycyjnych, charakterystycznych dla danego regionu potraw przygotowywanych z produktów pochodzących z małych, lokalnych gospodarstw rolnych, oferowanych w restauracjach, regionalnych karczmach, gospodarstwach agroturystycznych.

W monitorowanym okresie w dalszym ciągu wspierane jest tworzenie produktów lokalnych, tj.:

1) Szlak kulinarny Ponidzia i Powiśla to 46 charakterystycznych produktów oraz potraw. Wśród nich jest słynny miód z ponidziańskich kwiatów oraz uprawiane od lat: czosnek wójczański, truskawka „Faworytka”, fasola „Piękny Jaś” i wiele innych odmian owoców oraz warzyw, których uprawa jest silnie zakorzeniona w lokalnej tradycji. Wiele z podawanych przez restauratorów i gospodynie dań ma bardzo intrygujące nazwy np.: żabieckice gały, blachorze, strojcowskie zawijoki czy wiślickie dzianie. Przymakami, którym nie oprą się wielbicieli mięsa, są natomiast: szynki z Broniny, kiełbasy z Pacanowa, zaś fani wysokoprocentowych trunków zachwycą się wytwarzanymi według przepisów antenatów nalewkami i winami. - Potrawy z Kulinarne Szlaku Ponidzia i Powiśla cechuje oryginalność i smak, będące gwarancją zaspokojenia nawet najbardziej wymagających podniebień.

2) Szlak Budownictwa Sakralnego Wzdłuż Maskalisu, długość szlaku to ok. 8 km. W ramach realizacji Szlaku Budownictwa Sakralnego wykonano szlak o długości 8 km biegnący od kościołka p.w. Św. Leonarda w Busku-Zdroju wzdłuż ciek Maskalis, przez Siesławice, obok kościołka p.w. Św. Stanisława w Chotelku Zielonym i kończący się w Parku Zdrojowym w Busku-Zdroju, przy kaplicy p.w. Św. Anny.

3) Szlak Wokół Słońca:

- Szlak architektury;

- Szlak fauny i flory;

- Szlak produktu lokalnego:

- Piwniczka „Pod kogutem”;
- Altana ogrodowa „W starym sadzie”;
- Chlebowa izba;
- Punkt promocji produktu i usług lokalnych;

- Szlak odnowy biologicznej;

- Siłownia zewnętrzna w parku „na Górcie”;
- Sauna ogrodowa;
- Park rekreacyjny w Widuchowie;

- Szlak umiejętności;
- Szlak obrzędów i dziedzictwa kulturowego.

Wskaźnik monitorowania 5 - Ilość propozycji/ofert edukacyjnych skierowanych do młodzieży

Młodzi ludzie chętniej zaangażują się w te działania, które mogą współtworzyć i wymyślać razem z dorosłymi, przejmując część odpowiedzialności za realizowane wydarzenia. Umiejętność stworzenia takiej oferty (edukacyjnej, kulturalnej, sportowej etc.), która byłaby elastyczna, otwarta i uwzględniała potrzeby młodych ludzi, jest kluczem do włączenia tej grupy społecznej w działania danej instytucji.

Wychodząc naprzeciw potrzebom młodzieży Powiat Buski oraz Gmina Busko w monitorowanym okresie zorganizowała ponad 1 000 propozycji/ofert szkoleń skierowanych do młodzieży.

Zaobserwować należy naznaczony wzrost wskaźnika na przestrzeni monitorowanych lat.

Szczegółowy wykaz propozycji szkoleniowych skierowanych do organizacji prowadzących działalność rolniczą opisany został w załączniku nr 1 do raportu.

Osiągnięte wartości w/w wskaźników wskazują, że cel 1 jest realizowany.

Cel szczegółowy nr 2: Wzrost atrakcyjności warunków do zamieszkania

Monitorowanie postępu realizacji celu prowadzone jest w oparciu o następujące wskaźniki:

- Ilość zamontowanych kamer monitoringu wizyjnego na terenie gminy;
- Ilość wybudowanych mieszkań socjalnych;
- Ilość wybudowanych parkingów osiedlowych.

Źródłem informacji o wielkości osiągniętych wskaźników jest przede wszystkim Urząd Miasta i Gminy w Busku-Zdroju, gdyż monitorowaniem objęte są inwestycje infrastrukturalne realizowane przez Gminę lub inwestycje realizowane przez inne podmioty przy udziale Gminy.

Osiągnięte w okresie objętym monitoringiem wartości wskaźników wyniosły:

Lp.	Wskaźniki monitorowania	Jednostka	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Łącznie
1	Ilość zamontowanych kamer monitoringu wizyjnego na terenie gminy	szt.	14	0	0	0	0	14
2	Ilość wybudowanych mieszkań socjalnych	szt.	0	0	0	0	66	66
3	Ilość wybudowanych parkingów osiedlowych	szt.	0	0	0	211	114	325

Szczegółowe zestawienie badanych wskaźników w załączniku nr 1 do Strategii

Wskaźnik monitorowania 1 - Ilość zamontowanych kamer monitoringu wizyjnego na terenie gminy

W trosce o bezpieczeństwo mieszkańców miasta Buska-Zdroju, jak również gości przebywających w Busku stosuje się system monitoringu wizyjnego który jest sukcesywnie rozbudowywany. Kamery zostały zlokalizowane w newralgicznych punktach miasta oraz w miejscach występowania szczególnych zagrożeń. Monitoring wizyjny jest ważnym elementem systemu bezpieczeństwa miasta. Kamery są wykorzystywane nie tylko do bieżącego monitorowania zagrożeń i wykrywania przestępstw oraz wykroczeń, ale również spełniają inne, nie mniej ważne funkcje:

- działają prewencyjne i odstraszały potencjalnych przestępców od popełnienia niektórych przestępstw i wykroczeń,
- ułatwiają Policji i innym służbom skuteczne działanie polegające na ustalaniu sprawców, osób poszukiwanych, itd., poprzez dostęp do zarejestrowanego materiału z kamer,
- stanowią efektywne narzędzie operacyjnego wsparcia działania służb i optymalnego dysponowania zasobów w zależności od rodzaju zdarzeń, pozwalając na szybsze usunięcie ich skutków i ograniczenie strat,
- pozwalają na sprawne zarządzanie bezpieczeństwem miasta w wielu aspektach m.in., podczas trwania imprez masowych oraz na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych.

Każdego roku wzrasta liczba kamer monitorujących przestrzeń miejską, w której funkcjonuje kilkanaście kamer.

W ramach projektu pn. „*Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne*”, planowane jest do wykonania zadanie pn. *Montaż spójnego systemu monitoringu na obszarze rewitalizacji*”. W ramach zadania zostanie zamontowanych 17 kamer na obszarze rewitalizacji. Kamery zostaną umieszczone w strategicznych punktach obszaru objętego monitoringiem. Dzięki spójnemu systemowi monitoringu znacznie zwiększy się poziom bezpieczeństwa i porządku publicznego na obszarze rewitalizacji. Realizacja zadania przyczyni się także do przeciwdziałania przestępczości i dewastacji mienia. Przedmiotowe zadanie planowane jest do wykonania w 2020 r.

Wskaźnik monitorowania 2 - Ilość wybudowanych mieszkań socjalnych

W monitorowanym okresie Gmina Busko-Zdrój zrealizowała projekt pn. „Zaspokajanie potrzeb społecznych poprzez zwiększenie zasobów mieszkań socjalnych”, współfinansowany ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020 w ramach Działania 7.3 „Infrastruktura zdrowotna i społeczna”.

Przedmiotem projektu była przebudowa istniejącego budynku wielorodzinnego zlokalizowanego przy ul. Bohaterów Warszawy w Busku-Zdroju, poprzez rozbudowę, nadbudowę obiektu celem adaptacji na mieszkania socjalne wraz z zagospodarowaniem terenu, wykonaniem placu zabaw dla dzieci. W rezultacie przebudowy powstało 66 lokali socjalnych wyposażone w sprzęt spełniający standardy mieszkań socjalnych o łącznej powierzchni ok. 2 282,21 m² dla ok. 236 osób, dostępnych dla osób niepełnosprawnych.

W okresie monitorowania Gmina Busko-Zdrój otrzymała dofinansowanie w ramach projektu pn. „Poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej” ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020, w ramach Działania 3.3 „Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i mieszkaniowym”. Celem projektu jest Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej/mieszkań socjalnych oraz ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wykonanie prac termomodernizacyjnych. Projekt dotyczy głębokiej modernizacji energetycznej 10 gminnych obiektów użyteczności publicznej pełniących ważne funkcje społeczne w obszarach: kultury, edukacji, bezpieczeństwa publicznego (świetlice wiejskie, strażnice OSP oraz mieszkania komunalne i socjalne dla najuboższych). Wśród objętych wnioskiem obiektów znajdują się budynki z mieszkaniami komunalnymi/socjalnymi w miejscowościach Olganów i Baranów. Gmina planuje w kolejnych latach pozyskanie środków na termomodernizację kolejnych obiektów, w których znajdują się mieszkania socjalne.

W dniu 28.02.2020 r. Gmina Busko-Zdrój zawarła Umowę nr RPSW.03.03.00-26-0030/17-00 o dofinansowanie przedmiotowego projektu z Województwem Świętokrzyskim pełniącym funkcję Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Całkowita wartość projektu to 2 778 623,45 zł, całkowita wartość wydatków kwalifikowalnych – 2 331 576,51 zł, wartość współfinansowania Unii Europejskiej – 1 835 856,29 zł. Planowany termin zakończenia realizacji projektu to 31.12.2020 r.

Wskaźnik monitorowania 3 - Ilość wybudowanych parkingów osiedlowych

Biorąc pod uwagę zmiany cywilizacyjne i odsetek osób posiadających własne samochody, parkowanie w miastach jest utrudnione. Znalezienie miejsca postojowego przez mieszkańca w ostatnich kilku latach stało się łatwiejsze, a zieleńce przestają być rozjeżdżane przez parkujących na dziko kierowców - to najważniejsze cele modernizacji parkingów osiedlowych w Gminie Busko-Zdrój.

W ramach złożonego przez Gminę Busko- Zdrój wniosku o dofinansowanie projektu pn. „Rozwój społeczno-gospodarczy, fizyczny i przestrzenny miasta Busko-Zdrój poprzez działania rewitalizacyjne”, wykonane zostało zadanie dot. zagospodarowania przestrzeni międzyblokowych na terenach mieszkaniowych, w ramach których zostały zmodernizowane parkingi osiedlowe na osiedlu Gen Andersa oraz na os. Orła Białego. Inwestorem przedmiotowych zadań był Partner Gminy Busko tj. Spółdzielnia Mieszkaniowa. Ponadto inni partnerzy realizujący swoje zadania zagospodarowali przestrzenie międzyblokowe w swoich rejonach. Realizacja zadania ma pozytywny wpływ na funkcjonalność układu komunikacyjnego w przestrzeniach międzyblokowych, zmniejszyła bariery architektoniczne oraz zwiększyła estetykę przestrzeni, a także stworzyła w swoim otoczeniu miejsca do rekreacji i odpoczynku dla mieszkańców. Zagospodarowanie przestrzeni międzyblokowych sprzyja wzrostowi aktywności mieszkańców.

W ramach projektu „Budowa ulicy łączącej ul. Kazimierza Wielkiego z ul. Ks. Kardynała St. Wyszyńskiego w Busku-Zdroju - Etap II”. Zadanie realizowane było przy współfinansowaniu w ramach Programu Wieloletniego pn. Fundusz Dróg Samorządowych, w ramach jego realizacji w 2018 r. powstało 211 nowych miejsc parkingowych: 111 miejsc wydzielonych, około 100 miejsc parkingowych niewydzielonych., natomiast w 2019 r. powstało 114 wydzielonych miejsc parkingowych.

Osiągnięte wartości w/w wskaźników wskazują, że cel 2 jest realizowany, choć jego realne skutki będą widoczne w latach następnych.

VI. PODSUMOWANIE / WNIOSKI

Monitoring strategii jest stałym procesem obserwacji, mającym na celu zapewnienie informacji na temat słuszności i skuteczności podejmowanych działań. W związku z powyższym dla gwarancji tego, że założenia (cele) postawione w Strategii Rozwoju Miasta

i Gminy Busko-Zdrój są realizowane konsekwentnie, dokonano przeglądu zadań wykonanych od 2018 do 2019 roku.

Monitoringiem objęte zostały sfery życia społecznego i gospodarczego, a także środowiskowego. Z przeprowadzonej analizy wynika, iż wymiar priorytetowy nadano zadaniom, których wykonanie przyczyni się do zaspokojenia podstawowych potrzeb społeczności, a zakładane cele strategii są realizowane. Zaznaczyć należy, iż w ostatnich latach duży wkład środków finansowych zewnętrznych przeznaczony jest na remonty, budowę świetlic wiejskich oraz na infrastrukturę techniczną, w tym drogi, co w całości poprawi atrakcyjność miejsc naszego zamieszkania, a także zaspokoi podstawowe potrzeby społeczności. Realizacja zadań związanych z OZE to dopiero początek długiej drogi do poprawy jakości życia mieszkańców oraz turystów odwiedzających nasz kurort dzięki ograniczeniu emisji szkodliwych substancji do atmosfery.

Większość zadań zawartych w strategii to inwestycje o skomplikowanych procedurach, wymagające zaangażowania wielu podmiotów z terenu Gminy Busko-Zdrój. Realizacja tego typu zadań wymaga długofalowego działania i jest uzależniona od wielu czynników np. wykonania dokumentacji technicznej, procedur przetargowych, wykupu gruntów itp. Niejednokrotnie osiągnięcie pożądanego celu wymaga zaangażowania instytucji zewnętrznych, opracowania dodatkowych programów i dokonywania wielu analiz, co powoduje, że wykonanie danej inwestycji zostaje przesunięte w czasie. Ponadto biorąc pod uwagę obecny rynek usług budowlanych (wzrost cen) sama realizacja planowanych zadań jest trudna, ale i bardzo kosztowana. Pozyskiwane środki niejednokrotnie stanowią w rzeczywistości mniejszy udział w kosztach całkowitych, niż pierwotnie planowano.

Przeprowadzony monitoring realizacji Strategii Rozwoju Gminy Busko-Zdrój pozwolił przeanalizować zmiany zachodzące we wszystkich sferach funkcjonowania gminy i stwierdzić skuteczność i efektywność procesu wdrożeniowego.

Reasumując, na terenie gminy od pewnego czasu łącznie ze wzrostem inwestycji, obserwujemy duże zainteresowanie nowych inwestorów, planujących rozwój własnych działalności na terenie miasta Busko-Zdrój. Planowane nowe inwestycje dotyczą w dużej mierze zadań związanych z budownictwem wielorodzinnym, budownictwem sanatoryjnym, usługowym oraz rekreacyjnym.

Więcej wniosków będzie można wyciągnąć ze sprawozdań za lata następne porównując ich wyniki do niniejszego raportu. Po przeanalizowaniu tak zebranych danych będzie można przeformułować niektóre zapisy Strategii bądź też dokonać innych działań

naprawczych w celu podwyższenia skuteczności i efektywności realizacji działań zapisanych w dokumencie.

Z uwagi, iż wyjściowe dane statystyczne w uchwalonym dokumencie Strategii pokazana są za lata wcześniejsze, możliwe jest wprowadzenie aktualizacji Strategii w zakresie danych statystycznych. Ponadto możliwe jest ponowne zaktualizowanie przyjętego przez Radę Miejską dokumentu.

VI. ZAŁĄCZNIKI

Szczegółowe zestawienie wartości wskaźników monitoringu za okres 2015 - 2019 r.

Opracowała:

Anna Garlej – Inspektor w Wydziale RSID Urzędu Miasta i Gminy Busko-Zdrój

Zatwierdził:

Przewodniczący Zespołu ds. Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Busko-Zdrój

**Pełnomocnik Burmistrza
ds. rozwoju strategicznego
Gminy Busko-Zdrój**
mgr inż. Tomasz Mierzwa